

Nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisy ja tunnistaminen

Opetusmateriaalin tuottaminen väkivaltatyöhön

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Syksy 2020

Minna Hokka

Anni Tienhaara

Sari Vainola

Tekijä	Minna Hokka, Anni Tienhaara, Sari Vainola	Vuosi 2020
Työn nimi	Nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisy ja tunnistaminen – Opetusmateriaalin tuottaminen väkivaltatyöhön	
Ohjaajat	Saija Karevaara	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda teoriaa ja tehtäviä sisältävä opetusmateriaali, jonka aiheena oli nuorten kokema seurusteluväkivalta. Tavoitteena oli lisätä nuorten tietoa seurusteluväkivallasta ja saada nuori pohtimaan turvallisen seurustelusuhteen ominaisuuksia. Opetusmateriaalin kohderyhmänä olivat yläkouluikäiset nuoret. Opetusmateriaali tuotettiin tilaajan eli Kanta-Hämeen Perhetyö ry:n yksityiseen käyttöön eikä siksi sisälly opinnäytetyöraportin liitteisiin.

Tietoperustassa käsiteltiin nuoruutta, väkivaltaa, turvallisuutta, ennaltaehkäisevää väkivaltatyötä sekä aikaisempia tutkimuksia. Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja koostui opinnäytetyöraportista sekä opetusmateriaalista. Tutkimusmenetelmänä käytettiin asiantuntijahaastattelua. Haastatteluun osallistui neljä väkivaltatyön asiantuntijaa. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna ja analysoitiin teemoitelulla.

Opetusmateriaalin sisällöt rakentuivat tietoperustan sekä asiantuntijahaastatteluissa muodostuneiden teemojen pohjalta. Materiaalin harjoitukset testattiin kohderyhmän ikäisillä nuorilla. Teemat liittyivät seurusteluväkivallan muotoihin ja seurauksiin, väkivallalta suojaaviin tekijöihin, väkivallan tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen sekä tunnetaitoihin. Opetusmateriaali jakautui teoria- ja tehtäväosioihin.

Avainsanat Seurusteluväkivalta, nuoret, ennaltaehkäisevä väkivaltatyö, opetusmateriaali

Sivut 73 sivua ja liitteitä 2 sivua

Author	Minna Hokka, Anni Tienhaara, Sari Vainola	Year 2020
Subject	Preventing and identifying partner exploitation and violence in teenage intimate relationships – Producing educational material to violence prevention work	
Supervisors	Saija Karevaara	

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to create an educational material which contains theory and exercises. The subject of the educational material was partner exploitation and violence in teenage intimate relationships. The thesis was to increase young people's knowledge of dating violence and make young people think about features of safe relationship. Target group of the educational material were youth of secondary school age. The material was produced for private use for Kanta-Hämeen perhetyö ry.

The theoretical background dealt with youth, violence, safety and violence prevention work and the previous research. The thesis was functional, and it consisted thesis report and educational material. Expert interview was used as a research method. Four experts of violence prevention participated in the interview. The interview was conducted as a theme interview and it was analyzed with thematizing.

The contents of the educational material were built on the basis of the themes formed in the expert interviews. The themes of the educational material were related to the forms and consequences of dating violence, protective factors against violence, identifying and intervening violence and emotional skills. The educational material was divided into theory and exercise sections.

Keywords partner exploitation and violence in teenage intimate relationships, youth, dating violence, violence prevention work, educational material

Pages 73 pages and appendices 2 pages

SISÄLLYS

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Ensi- ja turvakotien liiton tutkimus 2019	3
2.2	Työelämäyhteytenä Kanta-Hämeen perhetyö ry	4
2.3	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	4
3	Nuoret ja seurusteluväkivalta.....	5
3.1	Nuori ja nuoruuden ikävaiheet.....	6
3.1.1	Nuoruusikä	7
3.1.2	Nuoren psyykinen kehitys	7
3.1.3	Nuoren seksuaalinen kehitys	9
3.2	Väkivalta ihmissuhteissa	10
3.2.1	Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ilmeneminen Suomessa.....	11
3.2.2	Väkivallan muodot.....	13
3.2.3	Väkivallan seuraukset	15
3.2.4	Väkivallan ylisukupolvinen periytyminen	17
3.3	Turvallinen seurustelu.....	18
3.3.1	Seurustelu nuoruusiässä	19
3.3.2	Turvallisuus ja turvataidot	20
3.3.3	Tunnetaitojen merkitys seurustelusuhteessa	21
3.4	Ennaltaehkäisevä väkivaltatyö	21
4	Aikaisemmat tutkimukset.....	23
4.1	Seurustelun ei kuulu satuttaa.....	24
4.2	Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships	25
4.3	Nuorten seurustelusuhteissa tapahtuva seurustelu- ja seksuaaliväkivalta ...	27
4.4	Outokumpulaisten 7.–9. luokkalaisten nuorten kokemukset seurusteluväkivallasta	27
4.5	Turvataitoja nuorille.....	28
4.6	Seurusteluväkivalta nuorten kokemana	28
5	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	30
5.1	Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	30
5.2	Opinnäytetyön tutkimuksellinen perusta	31
5.2.1	Aineistonhankinta asiantuntijahaastattelulla	31
5.2.2	Haastatteluaineiston teemoittelun tulos.....	35
5.2.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	39

6	Produktina opetusmateriaali ennaltaehkäisevään väkivaltatyöhön	42
6.1	Toimivan opetusmateriaalin piirteet	42
6.2	Opetusmateriaalin prosessin kuvaus	43
6.2.1	Opetusmateriaalin suunnittelu	43
6.2.2	Opetusmateriaaliin valitut teemat ja tehtävät	44
6.2.3	Opetusmateriaalin toteutus.....	48
6.3	Opetusmateriaalin testaus	51
7	Pohdinta	54
	Lähteet	59

Liitteet

Liite 1	Saatekirje haastateltaville
Liite 2	Haastattelun suostumuslomake

1 JOHDANTO

Väkivalta ilmiönä kuormittaa koko yhteiskuntaa. Lähisuhdeväkivalta on kansanterveydellinen ongelma ja koskettaa kaikkia iästä, sukupuolesta sekä etnisestä ja sosioekonomisesta taustasta riippumatta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019a) Nuorena väkivaltaa on vaikeampi tunnistaa kuin aikuisena, sillä kokemusta seurustelusta ei välttämättä ole. Pelisäännöt seurustelussa ja ystävytydessä ovat epäselviä; kumppanin tekemät asiat saatetaan helposti sekoittaa rakkaudeksi, vaikka kyseessä olisikin väkivallan teko. (Kovanen, 2017) Lähisuhdeväkivallasta suurin osa jää piiloon, sillä kokijan on vaikea kertoa itse kokemuksistaan. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollossa lähisuhdeväkivallan tunnistaminen on ensisijaista väkivallan kokijan ja tekijän auttamiseksi. (Rikoksantorjunta.fi, n.d.)

Tämän opinnäytetyön aiheena on nuorten kokema seurusteluväkivalta ja sen ennaltaehkäisy. Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda teoriaa ja tehtäviä sisältävä opetusmateriaali. Tavoitteena on lisätä nuorten tietoa seurusteluväkivallasta ja saada nuori pohtimaan turvallisen seurustelusuhteen ominaisuuksia. Tilaajana toimii Kanta-Hämeen perhetyö ry. Opinnäytetyö on toiminnallinen ja koostuu opinnäytetyöraportista ja opetusmateriaalista. Tilaaja käyttää opetusmateriaalia jalkautuessaan yläkouluihin tekemään ennaltaehkäisevää väkivaltatyötä. Materiaalin kohderyhmänä ovat 7.–9.-luokkalaiset nuoret. Opetusmateriaalin sisältöjä voi kuitenkin muokata kohderyhmän ja tilanteen mukaan.

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy on sekä valtion että kuntien vastuulla. Lähisuhde- ja perheväkivaltatyön suunnittelu ja ohjausvastuu on sosiaali- ja terveysministeriöllä. Ministeriön tavoitteena on varmistaa tasa-arvoinen tuki- ja palvelujärjestelmä asuinpaikasta riippumatta ja kehittää jatkuvasti ennaltaehkäisevän työn toimintatapoja. (Sosiaali- ja terveysministeriö, n.d.) Kunnilla on vastuu palveluiden järjestämisestä. Ehkäisevän työn tuleekin sisältyä kuntien hyvinvointistrategioihin, ja vaikuttavuutta seurataan hyvinvointikertomuksista. Ehkäisevä väkivaltatyö säästää yhteiskunnan varoja ja vähentää inhimillistä kärsimystä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019a)

Opinnäytetyöraportissa esitellään opinnäytetyön tilaaja, tavoite ja tarkoitus. Raportin tietoperusta sisältää aihepiirin keskeiset käsitteet ja aikaisemmat tutkimukset. Toiminnallisen opinnäytetyön luvussa avataan tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset. Tutkimustehtävänä on selvittää, millainen on opetusmateriaali, joka tukee väkivaltatyöntekijöiden ennaltaehkäisevää työtä nuorten kokemaan seurusteluväkivaltaan liittyen. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Kuinka suunnitella ja toteuttaa opetusmateriaali väkivaltatyöntekijöiden käyttöön, kun kohderyhmänä ovat nuoret? Millainen on toimiva ja helppokäyttöinen opetusmateriaali? Mitä opetusmateriaalin tulee sisältää, jotta se tukee nuorten seurusteluväkivaltaa ennaltaehkäisevää väkivaltatyötä ja millaisia tehtäviä materiaalissa tulisi olla? Kyseisessä luvussa kuvataan myös aineistonhankinta, joka toteutettiin asiantuntijahaastatteluna. Tietoperusta ja asiantuntijahaastattelut toimivat pohjana opetusmateriaalin sisällölle. Raportissa myös kuvataan ja tarkastellaan sitä, miten on suunniteltu, toteutettu ja arvioitu toimiva produkti tilaajan käyttöön.

Olemme työskennelleet ryhmänä yhdessä sosionomikoulutuksen alusta alkaen. Selvän roolijaon ja sujuvan yhteistyön vuoksi päätimme toteuttaa myös opinnäytetyön ryhmänä. Jaamme kiinnostuksen aiheeseen ja olemme motivoituneita työskentelemään kohti yhteistä tavoitetta. Kiinnostus aiheeseen heräsi tilaajan toiveesta ja aiheen ajankohtaisuudesta. Ensi- ja turvakotien liiton tutkimuksen (Kovanen, 2019) tuloksista ilmeni, että nuorten kokema seurusteluväkivalta koskee kaikkia, sukupuolesta riippumatta. Tulosten perusteella nuorilla on kokemuksia väkivallan eri muodoista, mutta rajan hahmottaminen väkivallan ja normaalin käyttäytymisen välillä on haastavaa. Tutkimuksen tulosten seurauksena Ensi- ja turvakotien liitto jäsenyhdistyksineen on aloittanut valtakunnallisen kehittämistyön seurusteluväkivallan ehkäisemiseksi, ja opinnäytetyö tulee olemaan osa sitä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tärkeänä lähtökohtana opinnäytetyölle käytettiin Ensi- ja turvakotien liiton vuonna 2019 julkaisemaa tutkimusta, jossa kartoitettiin nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta ja sen eri muodoista. Tutkimusmateriaalin perusteella nuorten seurusteluväkivalta tiedostetaan ja ongelma koskettaa niin tyttöjä kuin poikiakin. Nuoret tuomitsevat väkivallan seurustelussa, mutta rajat hyväksytyin ja tuomittavan seurustelun välillä ovat hämärtyneet. Nuorten on myös vaikea hahmottaa väkivallan eri muotoja. Tulosten mukaan esimerkiksi lyöminen katsotaan väkivallaksi mutta haukkumista ei. (Kovanen, 2019, s. 28)

Edellä mainitun tutkimuksen lisäksi tässä osiossa esitellään opinnäytetyön tilaaja eli Kanta-Hämeen perhetyö ry ja avataan opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.

2.1 Ensi- ja turvakotien liiton tutkimus 2019

Opinnäytetyön tärkeimpänä lähtökohtana voidaan pitää Ensi- ja turvakotien liiton vuonna 2019 julkaisemaa tutkimusta Seurustelun ei kuulu satuttaa. Tutkimuksessa kartoitettiin suomalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta verkkokyselyllä. Kyselyn tulosten perusteella nuoret kokevat moninaista väkivaltaa seurustelusuhteissaan. Seurusteluväkivalta ilmenee fyysisenä, psyykkisenä ja seksuaalisena väkivaltana. Se voi olla myös taloudellista kontrolloimista tai eron jälkeistä vainoa. Kyselyyn vastasi 290 nuorta, jotka olivat iältään 15–29 vuotta. Suurin osa nuorista (83 %) kertoo kokeneensa haukkumista ja nimittelyä, kaksi kolmasosaa (68 %) on kokenut pelottelua ja lähes yhtä monta on painostettu sellaiseen, mitä ei haluaisi tehdä (65 %). Erittäin huolestuttavaa on, että kyselyyn vastanneista joka neljäs (24 %) kertoi tulleen raikatuksi seurustelusuhteessaan. (Kovanen, 2019, ss. 22, 24)

Verkkokyselyn tulosten pohjalta voidaan todeta, että seurusteluväkivalta koskettaa ilmiönä suurta osaa nuorista.

Kovasen tutkimus on tilaajan mukaan herättänyt myös monen eri toimijan kiinnostuksen aiheeseen ja saanut alan ammattilaiset toimimaan ennaltaehkäisevän työn suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Myös tämän opinnäytetyön aihe syntyi kyseisen tutkimuksen pohjalta. Kovasen tutkimusta käsitellään tarkemmin luvussa 4 Aikaisemmat tutkimukset.

2.2 Työelämäyhteytenä Kanta-Hämeen perhetyö ry

Opinnäytetyön tilaajana on Kanta-Hämeen perhetyö ry., joka on Ensi- ja turvakotien liiton alaisuuteen kuuluva jäsenyhdistys. Yhdistys tekee työtä lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemiseksi ja heille suunnattujen palveluiden kehittämiseksi. Toiminnan tärkeimpiä tavoitteita ovat vanhemmuuden tukeminen ja perheiden voimavarojen lisääminen haastavissa elämäntilanteissa. Kanta-Hämeen perhetyö tarjoaa lastensuojelun avohuollon palveluita. (Kanta-Hämeen perhetyö ry, n.d.a) Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lastensuojelun on tuettava lapsen kasvatuksesta vastaavaa tahoa, esimerkiksi huoltajaa tai vanhempia lasten kasvatuksessa järjestämällä tarvittavat palvelut. Kanta-Hämeen perhetyön työmuotoja ovat muun muassa perhetyö, vankilan perheosasto, eronneille vanhemmille ja heidän lapsilleen tarkoitettu tapaamispaikka Poukama, turvakoti sekä lähisuhdeväkivallan kriisityö (Kanta-Hämeen perhetyö ry, n.d.a). Yhteyshenkilönä opinnäytetyöprosessin ajan toimi avopalveluiden esimies.

Nuorten kokemasta seurusteluväkivallasta sekä sen tunnistamisesta ja ennaltaehkäisystä ovat tilaajan mukaan kiinnostuneet myös muut alan toimijat. Kanta-Hämeen perhetyö on suunnitellut yhteistyötä Hämeenlinnan ankkuritiimin kanssa. Ankkuritiimi on moniammatillinen tiimi, johon Hämeenlinnassa kuuluu poliisi, kaksi sosiaalityöntekijää, sosiaaliohjaaja, psykiatrinen sairaanhoitaja sekä nuorisotyöntekijä. Ankkuritiimiin kuuluvat työntekijät voivat vaihdella paikkakunnittain. Yksi tiimin tavoitteista on nopea puuttuminen perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan (Hämeenlinnan kaupunki, n.d.). Yhteistyökumppanit ovat suunnitelleet jalkautuvansa yhdessä yläkouluihin tekemään ennaltaehkäisevää väkivaltatyötä. Näin ollen myös ankkuritiimin osallisuus oli syytä ottaa huomioon opinnäytetyössä.

2.3 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda teoriaa ja tehtäviä sisältävä opetusmateriaali, jonka aiheena on nuorten kokema seurusteluväkivalta. Opetusmateriaali tehdään tilaajan eli Kanta-Hämeen perhetyö ry:n yksityiseen käyttöön ja sen vuoksi sitä ei sisällytetä opinnäytetyöraporttiin. Tilaaja on ilmaissut tuntevansa huolta nuorten hyvinvointiin ja nuorten kokeman väkivallan yleisyyteen liittyen. Kanta-Hämeen perhetyön väkivaltayksikön kriisityöntekijät ovat päättäneet panostaa ennaltaehkäisevään väkivaltatyöhön ja aikovat

lähteä yläkouluihin puhumaan väkivaltaan liittyvistä aiheista. Opetusmateriaalin teoriat ja tehtävät toimivat työntekijöiden tukena, kun he suunnittelevat oppituntien sisältöjä.

Opetusmateriaalin kohderyhmänä ovat yläkouluikäiset nuoret ja tämä tulee ottaa huomioon materiaalin sisältöjä suunniteltaessa. Tavoitteena on lisätä nuorten tietoa seurusteluväkivallasta. Ennaltaehkäisevän näkökulman kannalta on oleellista, että nuori oppii tunnistamaan väkivallan eri muotoja ja tietää, millä tavoin seurusteluväkivalta ilmenee. Lisäksi nuorten on tärkeää saada tietoa turvallisesta seurustelusta ja pohtia, miten voi olla itse turvallinen seurustelukumppani. Nuoria on autettava ymmärtämään omat oikeutensa ja velvollisuutensa seurustelusuhteessa.

3 NUORET JA SEURUSTELUVÄKIVALTA

Koska opetusmateriaali tulee tilaajan käytettäväksi, on syytä avata heidän tekemää väkivaltatyötään. Väkivalta käsitteenä on laaja ja jaetaan usein ilmenemismuotonsa mukaan, jotka avataan tässä luvussa. Tilaajan kanssa keskustellessa ilmeni, että väkivallan eri muodot ovat tärkeitä selventää opetusmateriaaliin, jotta niitä on helpompi käsitellä nuorten kanssa. Koska opetusmateriaalin tehtävät ja sisältö kohdistuvat nuoriin, on tärkeää selventää nuoruuden kehitykseen liittyviä vaiheita. Nuoren seksuaalinen kehitys usein herättää kiinnostuksen seurusteluun, joten siihen liittyvät käsitteet ovat myös oleellisia.

Opetusmateriaalin tavoitteena on lisätä nuorten tietoutta seurusteluväkivallasta ja väkivallan eri muodoista, jotta ne ovat helppoja tunnistaa. Tavoitteena on myös kehittää nuorten tunne- ja turvataitoja, joilla ehkäistään seurusteluväkivaltaa tekijän ja kokijan näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä keskitytään 7.—9.-luokkalaisten seurustelusuhteiden aikaiseen seurusteluväkivaltaan. Nämä ikävuodet valittiin yhdessä tilaajan kanssa, sillä ne koettiin nuoruuden kehityksen kannalta hedelmällisimmäksi ajaksi keskustella seurustelun teemoista ja opettaa niihin liittyviä taitoja.

Väestöliiton tuottama FINSEX-tutkimushanke tutkii suomalaisten seksuaalisuutta ja siihen liittyviä muutoksia vuosikymmenien ajalta. Vuonna 2015 kerätyn aineiston mukaan naiset aloittavat ensimmäisen vakituisen seurustelun keskimäärin 16,5-vuotiaana ja miehet 17,5-vuotiaana. Molemmista sukupuolista noin kolmasosa oli aloittanut seurustelun alle 16-

vuotiaana ja noin viidesosa alle 15-vuotiaana. Pitkäaikaistutkimuksessa on myös todettu yhtäläisyys seurustelun ja ensimmäisten seksikokemusten kokemisella. Tutkimuksessa myös todetaan nuorten kiinnostuksen seksuaaliasioista lisääntyneen jo nuoremmalla iällä. (Väestöliitto n.d.a) FINSEX-tutkimushankkeen tulokset tukevat ajatusta siitä, että nuorilla on todennäköisesti vielä vähän tai ei ollenkaan kokemusta seurustelusta, joten ennaltaehkäisevä työ on täten mahdollista ja tehokasta.

3.1 Nuori ja nuoruuden ikävaiheet

Nuoruus on usein kulttuurisidonnainen käsite. Monissa kulttuureissa nuoruuden ikävaihetta ei tunneta, vaan lapsuudesta kasvetaan suoraan aikuisuuteen. Nuoruuden määritelmänä voi kuitenkin toimia ikä, subjektiivinen käsitys, talouden perustaminen tai yhteiskunnan osoittama asema. (Nuoperi, n.d.) Yleisin nuoruuden määrittäjä on ikä, joka osoittaa esimerkiksi mihin palveluihin nuori on oikeutettu. Suomessa vuonna 2017 voimaan tullut nuorisolaki määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi (Nuorisolaki 1285/2016 § 3).

Aalbergin ja Siimeksen mukaan (2007, s. 67) nuoruus sijoittuu 12—22 ikävuosiin ja loppupuolella nuorelle alkaa kiteytyä jo aikuisen persoonallisuus. Nuoruusiässä persoonallisuuden eri rakenteet järjestyvät ja vakiintuvat vähitellen. Nuoruuden kehityksellinen päämäärä on saavuttaa itsenäisyys. Tämän saavuttaakseen nuoren on ratkaistava tietyt kehitystehtävät, kuten vanhemmista irrottautuminen, identiteetin jäsentäminen ja ikätovereihin turvautuminen. Lapsuudessa koetut tapahtumat, fyysinen ja psyykinen kehitys sekä sosiaaliset suhteet määrittelevät, kuinka haasteellisia nuoruuden kehitysvaiheet ovat. Ne pohjustavat myös aikuisuudessa koettua hyvinvointia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Nuorisolain valmistelu, 2019b)

Opetusmateriaalimme kohderyhmä on 7.—9.-luokkalaiset nuoret, joten nuoruuden käsitteen ymmärtäminen on välttämätöntä työn kannalta. Nuoruuden käsitteen avaaminen luo selkeän ja yhdenmukaisen käsityksen kohderyhmästä, jota tarvitaan tutkimuksen edetessä. Kohderyhmän piirteet ohjaavat myös pitkälti opetusmateriaaliin tulevaa sisältöä.

3.1.1 Nuoruusikä

Opetusmateriaalin kohderyhmä koostuu nuorista, joiden ikäjakauma on 13–15 vuotta. Nuoruusikä voidaan jakaa kolmeen kehitysvaiheeseen. Varhaisnuoruus käsittää 12–14-vuotiaat, varsinainen nuoruus 15–17-vuotiaat ja jälkinuoruus 18–22-vuotiaat nuoret. Varhaisnuoruus keskittyy puberteetin alkamiseen ja vanhemmista irtaantumiseen. Muutoksen keskellä nuori kokee hämmennyksen ja ristiriitaisuuden tunteita. Nuori etsii arvojan ja rakentaa itsetuntemustaan, sekä kehittää suhteitaan ystäviinsä ja perheen ulkopuolisiin aikuisiin. (Aalberg & Siimes, 2007, ss. 68–69)

Varsinaisen nuoruuden kehitysvaiheen keskeinen kehityskohde on nuoren seksuaalisuus ja sen vaikutus ihmissuhteisiin. Nuori alkaa tutustua uuteen kehoonsa ja jäsentämään seksuaalisuuttaan. Epävarmuuden tunteet ovat yleisiä. Ikätoverit ovat keskeisiä niin seksuaalisuuden rakentamisessa, kuin nuoren persoonallisuuden kehittymisessä. Nuori peilaa minuuttaan seurustelusuhteiden avulla ja suhteet ovatkin aluksi kokeilua. Varhaisnuoruuden hämmennys ja tunnemyrskyt alkavat hellittää ja nuori muuttuu aktiiviseksi toimijaksi, joka ilmaisee mielipiteitään ja tunteitaan. (Aalberg & Siimes, 2007, ss. 69–70)

Jälkinuoruudessa itsenäisyys korostuu ja nuori tekee valintoja, jotka vaikuttavat hänen aikuisuuteensa. Identiteetti alkaa kiteytyä kokonaisuudeksi ja nuori kykenee yhä tasa-arvoisempaan kohtaamiseen esimerkiksi vanhempiansa kanssa. Nuoren empatiakyky lisääntyy ja hän kykenee emotionaaliseen läheisyyteen, sekä kunnioittamaan niin omaa, kuin toisen yksityisyyttä. Valintojen itsekkyyks alkää kääntymään toisten huomioimiseen ystävä- ja seurustelusuhteissa. Nuori alkaa kantamaan vastuuta ja hän kiinnittyy yhteiskuntaan. (Aalberg & Siimes, 2007, ss. 70–71)

3.1.2 Nuoren psyykkinen kehitys

Nuoruusiässä kehityksellisenä tavoitteena on itsenäistyä ja tämä muutos tapahtuu asteittain. Nuoruuden tehtävänä on kypsyä aikuiseksi niin fyysisestä kuin psyykkisestä näkökulmasta. (Haikonen, 2017, s. 6) Kehitykseen kuuluu, että nuori ymmärtää olevansa vanhemmistaan erillinen yksilö. Samanlaisen kehityskohdan ihminen käy myös lapsuudessaan, ensimmäisen kolmen ikävuoden aikana. Nuoruuden itsenäistyminen tapahtuu psyykkisellä tasolla, jolloin

nuori kehittyy omaksi, itse ajattelevaksi persoonaksi. Nuori tiedostaa olevansa kahden ikävaiheen välissä. Hän tunnistaa, ettei ole vielä aikuinen, mutta ei enää lapsi.

Nuoren suurin kehitystehtävä on itsenäistyminen, ja tämä tarkoittaa irrottautumista vanhemmista, heihin kohdistuvista odotuksista ja peloista sekä huolenpidosta. Suhde vanhempiin vaihtelee äkillisesti. (Haikonen, 2017 s. 6) Nuori haluaa olla vanhempia lähellä, mutta toisaalta irtaantua heistä. Läheisyyden ja etäisyyden ristiriita voi näkyä haastavana käytöksenä vanhempia kohtaan ja tunteiden aaltoiluna. Nuoren perhesuhteet, elämäkokemus ja temperamentti vaikuttavat olennaisesti siihen, kuinka hän kokee nuoruuteen liittyvät haasteensa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019a)

Nuoren toiminta on usein lyhytjännitteistä ja ennakkoluulotonta. Riskinarviointi- ja harkintakyky ovat kesken ja syy-seuraussuhteita ei ymmärretä. Nuori saattaa tulkita vanhempien toimintaa väärin ja pienetkin ärsykkeet voivat paisua suuriksi. Nuori siirtää omia epävarmuuden ja pienuuden tunteitaan lähellä oleviin aikuisiin ja tarkkailee heidän reaktioitaan. Läheisin aikuinen on usein se, josta on vaikein irrottautua. Myös häpeän tunteet vanhempia kohtaan ovat yleisiä. Tämä selittyy sillä, että epämiellyttävistä vanhemmista on helpompi irtautua. Konfliktien avulla nuori pohjustaa itsenäisyyttään ja erottaa itseään vanhemmista. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019a)

Varhaisen nuoren tunne-elämä kehittyy suurin harppauksin. Tällöin energiat eivät riitä empaattisuuteen, vaan nuoresta voi tulla itsekeskeinen, levoton ja ärtyisä. Nuoren voi olla vaikea keskittyä tarvittaviin askareisiin, eikä hän aina hallitse tunnereaktioitaan. Syy itsekeskeiseen ajatteluun, tunnekuohuihin ja mielialan muutoksiin on nuoren sisäisen maailman muuttumisessa ja hormonaalisissa tekijöissä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019a)

Nuoruusiän kehityksessä nuori kokee narsistisen vaiheen, joka on tärkeä osa psyykkistä kehitystä. Nuori tarkkailee itseään jatkuvasti, tuntee itsensä kaikkivoipaiseksi ja on itsekeskeinen. Toisaalta nuori myös vähättelee ja kritisoi itseään. Tänä aikana nuori tukeutuu paljon ystäviinsä ja hakee yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ystävien ja ikätovereiden muodostamat ryhmät vaikuttavat keskeisesti nuoren identiteetin kehittymiseen ja suojaavat psyykkistä kehitystä. (Haikonen, 2017, s. 7)

Normatiivinen taantuma on nuoruusiässä keskeinen psykologinen ilmiö. Nuori taantuu hetkellisesti henkisesti aikaisemmalle tasolle ja menettää toimintakykyään. Tämä voi näkyä esimerkiksi ehdottomuutena ja mustavalkoisena ajatteluna, levottomuutena ja aaltoilevana mielialana. Nuori saattaa reagoida tai käyttäytyä hyvin lapsenomaisesti. Taantuma on keino irtaantua vanhemmista ja tarpeellinen psyykkisen kehityksen kannalta. (Haikonen, 2017, s. 7)

Varsinais- ja jälkinuoruus painottuu eheän ja ristiriidattoman identiteetin luontiin.

Suurimmat tunnekuohut ovat tasaantuneet ja nuori pystyy empaattisuuteen ihmissuhteissaan. Vähitellen nuori kykenee tarkastelemaan itseään eri näkökulmista ja kehittämään itseään kohti ihannettaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019a)

Ennaltaehkäisevän opetusmateriaalin tarkoituksena on tuoda nuoria väkivallan teemojen äärelle. Materiaalia tuottaessa on tärkeää huomioida nuorten kehityksen vaiheet, jotta saatava informaatio vastaa kehitystasoa. Psyykinen kehitys määrittelee pitkälti, millaisia teemoja ja kuinka syvällisesti niitä voidaan nuorten kanssa käsitellä. Opetusmateriaali on siis tehty psyykkisen kehityksen tietoperustaa käyttäen kohderyhmälle sopivaksi. Täten varmistetaan turvallinen, tehokas ja eettinen ennaltaehkäisevä työ.

3.1.3 Nuoren seksuaalinen kehitys

Seksuaalisuus kehittyy vaiheittain ihmisen koko elämän ajan ja seksuaalisuuden rooli vaihtelee elämän eri vaiheissa. Mannerheimin lastensuojeluliiton (2018) mukaan hyvä itsetunto on seksuaaliterveyden kulmakivi. Oman kehon ja sisäisen maailman nopeat muutokset usein hämmentävät nuorta ja tähän tuo turvaa vanhempien tasa-arvoinen ja vuorovaikutuksellinen läsnäolo sekä hyväksyntä. Hyvän itsetunnon ja turvallisen ympäristön lisäksi nuori tarvitsee tietoa seksuaalisuudestaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019b) Seksuaalisuuden kehittyessä monet nuoret tuntevat vahvaa tarvetta saada lisää tietoa. Tätä haetaan usein netistä ja kavereiden kanssa keskustelemalla. Seksuaalinen jännite voi ilmetä levottomuutena, provosoivana pukeutumisena, ronskeina puheina tai romanttisina unelmina. Toiset nuoret kokevat seksuaalisuuden voimakkaammin, kuin toiset. Nuori voi hämmentyä, jos kokee eroavansa ikäisistään seksuaali- tai sukupuoli-identiteettinsä takia. Nuori voi kokea esimerkiksi itsensä aseksuaaliksi, jolloin hän tuntee vähän tai ei lainkaan seksuaalista halua toista kohtaan. (Nuortennetti.fi, 2019)

Varsinaisen nuoruuden kehitysvaiheessa nuoren seksuaalisuus alkaa kehittyä. Seksuaalisuuden kehittyessä nuorta alkaa kiinnostaa seksuaalisuuteen, seurusteluun ja seksiin liittyvät teemat. Tämän takia nuoruuden kehitysvaihe on paras ennaltaehkäisevän tiedon antamiselle. Nuoren kehitystehtävänä on pohtia omaa seksuaalisuuttaan ja mitä mahdolliselta tulevalta kumppanilta haluaa. Usein nuoret keskustelevat aiheista ystäviensä kanssa, sillä aihe kiinnostaa ja keskustelu omien vanhempien kanssa ei tunnu luontevalta. On tärkeää, että nuori pohtii omia seurusteluun liittyviä arvojaan ja toiveitaan, sekä tiedostaa, mikä on sallittua ja mikä ei. Tähän opetusmateriaalimme vastaa teemoillaan.

Opetusmateriaalin käytössä on tarkoituksena luoda turvallinen tila, joka herättää ajatuksia, pohdintaa ja keskustelua. Kovasen tutkimuksessa nousi esille, että aikuisten voi olla usein haastavaa tuoda seurusteluun ja seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä ja ajatuksia esille. Nuoret tarvitsevat turvallisen paikan, jossa keskustella aiheista ja kuulla muilta nuorilta mielipiteitä. Opetusmateriaali luo myös mallia aikuisille, kuinka nuorten kanssa voi käydä keskustelua. Olisi tärkeää, että jokainen aikuinen pystyisi kohtaamaan nuoren ja tarvittaessa ohjata avun piiriin tai keskustella nuoren kanssa avoimesti arvoista ja turvallisesta yhdessäolosta.

3.2 Väkivalta ihmissuhteissa

Väkivalta on kontrollin, vallan tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista. Väkivalta kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen, kehityksen häiriintymiseen tai kuolemaan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2019c, s. 5) Eri väkivallan muodoilla on omanlaisensa tapa vahingoittaa ja aiheuttaa seurauksia väkivallan kohteelle. Kaikki muodot kuitenkin perustuvat resurssien epätasaiselle jakautumiselle ja valtasuhteelle. Väkivallan muotoja tulee myös aina tarkastella kokonaisuutena, sillä usein eri muodot kietoutuvat yhteen. (Hakkarainen, 2019, s. 16)

Väkivaltaa voidaan jaotella tarkentaviin alakäsitteisiin siihen liittyvien ihmissuhteiden mukaan. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, joka tapahtuu tekijän ja kokijan ollessa keskenään läheisessä suhteessa. Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua entiseen tai nykyiseen kumppaniin, lähisukulaiseen, lapseen tai muihin läheisiin. Väkivallan vaikutuksille

altistuu usein koko kokijan lähipiiri. Perheväkivalta viittaa perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan. Perheväkivalta on poliisin kotihälytyksen tehtävätyyppi ja termiä käytetään muun muassa rikosilmoitusten luokittelussa. Parisuhdeväkivalta on parisuhdekumppaniin kohdistuvaa väkivaltaa ja tapahtuu intiimissä ihmissuhteessa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2020)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2019c, s. 7) laatimassa Väkivaltakäsitteiden sanastossa seurusteluväkivalta määritellään nuorten välisissä suhteissa ilmenevänä parisuhdeväkivaltana. Suurin ero parisuhdeväkivallan ja seurusteluväkivallan välillä on nuoren keskeneräiset kognitiiviset ja emotionaaliset taidot. Nuori ei välttämättä hahmota seurustelussa sallittuja ja toivottuja asioita, sillä hänellä ei ole vielä tarvittavia sosiaalisia taitoja.

Väkivaltarikoksia jaotellaan usein rikosoikeudellisten nimikkeidensä mukaisesti. Näitä nimikkeitä ovat lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Pahoinpitely on tilanne, jossa toinen tahallaan aiheuttaa kipua, saattaa toisen tiedottomaan tilaan tai tekee ruumiillista väkivaltaa. Pahoinpitely on lievä, jos teko on kokonaisuutena vähäinen tai pahoinpitelyn seurauksena tulleet vammat ovat vähäisiä tai lieviä. Pahoinpitely on törkeä, jos teko aiheuttaa vaikean vamman, sairauden tai hengenvaarallisen tilan, jos se tehdään erityisen julmalla tavalla tai teossa käytetään ampuma- tai teräasetta. Myös pahoinpitelyn yritys on syytteenalainen teko. (Rikosuhripäivystys, n.d.) Suomessa kaikki perheen sisällä tapahtuva väkivalta on virallisen syytteen alaista ja kriminalisoitu pahoinpitelynä. Tapauksen tullessa poliisin tietoon se tutkitaan, viedään syyteharkintaan ja etenee mahdolliseen rikossyytteesen. Tämä tapahtuu riippumatta siitä, haluaako väkivallan kokija nostaa asiasta rikossyytettä. (Päihdelinkki.fi, 2015)

3.2.1 Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ilmeneminen Suomessa

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa on kauan pidetty vain perheen sisäisenä asiana, johon ulkopuolisten ei kuulu puuttua. Monissa kulttuureissa perhe- ja lähisuhdeväkivalta on yhä tabu. Erityisesti lapsiin ja naisiin kohdistuva väkivalta näyttäytyy kuitenkin yhtenä maailman laajimmista ongelmista. (Ensi- ja turvakotien liitto ry, 2006, s. 7) Naisiin kohdistuva väkivalta yhdistetään myös Suomen vakavimpiin ihmisoikeusongelmiin (Ihmisoikeudet.net, n.d.).

Parisuhteissa ja perheissä tapahtuva väkivalta oli Suomessa kauan sekä yhteiskunnallisesti, että lainsäädännöllisesti hyväksyttyä. Yhteiskunnan tasa-arvoistumisen ja modernisoitumisen yhteydessä suhtautuminen muuttui kielteisempään suuntaan. Lainsäädäntö kuitenkin ylläpiti vanhentuneita käsityksiä perhe- ja parisuhdeväkivallan sallittavuudesta ja yksityisyydestä. Esimerkiksi avioliiton sisällä tapahtunut raiskaus ei ollut rangaistava teko ja yksityisellä paikalla tapahtunut pahoinpitely ei edennyt rikosprosessiin, ellei kokija yksinomaan sitä vaatinut. Tämä asetti väkivallan kokijan usein alisteiseen asemaan, joka hankaloitti avun saamista. Perhe- ja parisuhdeväkivalta jäi pääosin oikeudellisen kontrollin ulkopuolelle ja kokijan fyysistä koskemattomuutta ei voitu suojata. (Kotanen, 2013 s. 7)

Lähisuhdeväkivallan parissa työskentelivät pitkään vain kansalaisjärjestöt. Ensi- ja turvakotien liitto (2006, s. 7) aloitti lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön 1970-luvulla. Jo ehkäisevän työn alussa ymmärrettiin, että väkivallan kierteen katkaisemiseksi on apua tarjottava myös väkivallan tekijöille. Suomen sitoutuminen väkivallan ehkäisyyn kansainvälisellä tasolla vaati lainsäädännön jyrkkää muutosta. Täten perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvää lainsäädäntöä uudistettiin Suomessa laajalti 1990-luvulla. Sosiaali- ja terveysministeriö aloitti viisi vuotta kestäneen Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy- projektin, joka sitoutti valtion ja kunnat toimimaan väkivallan ehkäisemiseksi. (Särkelä, 2019).

Euroopan neuvosto laati vuonna 2011 yleissopimuksen, joka on ensimmäinen oikeudellisesti sitova sopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Se nimettiin Istanbulin sopimukseksi ja astui kansainvälisesti voimaan vuonna 2014. Istanbulin sopimuksen tavoitteena on ehkäistä perheväkivaltaa, suojella väkivallan kokijoita ja kehittää tukipalveluja. Muita tavoitteita on saattaa väkivallan tekijät vastuuseen, korostaa tasa-arvoa ja edistää viranomaisten yhteistyötä väkivallan ehkäisyssä. Yleissopimuksessa määritellään yksityiskohtaisesti rikokset, joiden tulee olla kansainvälisesti syytteenalaisia. Suomessa Istanbulin sopimus tuli voimaan vuonna 2015. (Ihmisoikeudet.net, n.d.) Sopimuksen myötä valtio muun muassa otti vastuun turvakotitoiminnan rahoituksesta ja näin palvelusta tuli käyttäjälleen ilmaista. Myös turvakotitoiminnan koordinointi siirtyi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle. (Särkelä, 2019)

Väkivaltailmiön yleisyydestä kertova tieto on hajanaista ja puutteellista. Tutkimuksiin vaikuttaa muun muassa kuinka laajaksi väkivalta määritellään. Yhtenä tiedonlähteenä ovat uhritutkimukset. Vuonna 1998 tehdyssä uhritutkimuksessa 18–74-vuotiaista naisista 22 % oli kokenut väkivaltaa tai uhkailua avio- tai avopuolisonsa taholta parisuhteen aikana. Vuonna 2006 tehty tutkimus selvitti, että väkivallan yleisyys oli pysynyt ennallaan, mutta seksuaalinen väkivalta oli luultua yleisempää. Euroopan unioni teetti vuonna 2014 tutkimuksen, jossa kartoitettiin 28 jäsenvaltion parisuhdeväkivaltatilastoja. Tutkimuksessa selvisi, että Suomessa 30 prosenttia 18–74 vuotiaista naisista on kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa nykyisen tai entisen kumppanin taholta. Se tarkoittaa noin 700 000 naista ja oli tutkimuksessa Euroopan toiseksi suurin luku. (Särkelä, 2019)

Suomessa väkivallan ennaltaehkäisevä työ on kehittynyt suurin harppauksin viimeisten 20 vuoden aikana. Seurusteluväkivalta on ilmiönä kuitenkin ollut viime vuosiin asti suhteellisen näkymätön. Viimeaikaisten tutkimusten valossa on kuitenkin selkeytynyt kuva hyvinkin yleisestä väkivallan ilmenemismuodosta, joka erottuu omaksi alakäsitteekseen. Opetusmateriaali pyrkii vastaamaan ilmiöön ja lieventämään sitä sekä luomaan pohjaa väkivallattomalle elämälle.

3.2.2 Väkivallan muodot

Fyysinen väkivalta ilmenee yksilön ruumiillisen koskemattomuuden tahallisen loukkauksena (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019c, ss. 9–10). Se voi olla esimerkiksi potkimista, lyömistä, tönimistä, tukistamista tai kuristamista. Myös repiminen, raapiminen ja ampumatai teräaseen käyttö kuuluvat fyysiseen väkivaltaan (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.a). Fyysinen väkivalta on usein väkivallan muodoista helpoin tunnistaa, sillä se jättää näkyviä jälkiä, kuten ruhjeita ja murtumia (Ensi- ja turvakotien liitto, 2006, s. 17).

Henkinen väkivalta ilmenee yksilön psyykkisen hyvinvoinnin tahallisena vahingoittamisena (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019c, ss. 9–10). Se voi ilmetä esimerkiksi nimittelynä, alistamisena, halveksuntana tai julkisena nolaamisena (Ensi- ja turvakotien liitto, 2006, s. 17). Myös sosiaalinen eristäminen, kontrollointi, itsemurhalla uhkaaminen ja voimakas mustasukkaisuus ovat henkistä väkivaltaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.a).

Seksuaalinen väkivalta ilmenee yksilön seksuaalisen itsemääräämisoikeuden tai koskemattomuuden tahallisenä loukkauksena. Väkivallan kokijan näkökulmasta teko ei ole seksuaalinen kokemus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019c, ss. 9–10) Seksuaalista väkivaltaa on esimerkiksi seksuaalisiin tekoihin pakottaminen, raiskaus tai raiskauksen yritys (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.a). Seksuaaliseen väkivaltaan kuuluu myös seksuaalinen hyväksikäyttö. Seksuaalinen hyväksikäyttö on väkivaltaa, jossa lasta tai nuorta käytetään vanhemman henkilön seksuaalisiin tarpeisiin tai tarpeeseen alistaa tai satuttaa. Teoissa on erityistä kokijan ja tekijän ikäero, sekä kokijan kehitysvaihe. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019c, ss. 9–10)

Taloudellinen väkivalta ilmenee yksilön taloudellisiin asioihin liittyvän itsemääräämisen tahallisena rajoittamisena tai loukkaamisena (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019c, ss. 9–10). Se voi olla esimerkiksi omaisuuden käytön tai taloudellisen päätöksenteon rajoittamista, velkaan painostamista, työssäkäynnin vaikeuttamista, elatusavun pimittämistä ja epäedullisia sopimuksia rahankäytössä. Taloudellista väkivaltaa käytetään kaikenlaisissa suhteissa, varallisuudesta riippumatta. (Naistenlinja, n.d.)

Digitaalisella väkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jossa hyödynnetään teknologiaa, kuten erilaisia äly- ja paikannuslaitteita, sosiaalisen median palveluja, viestintäpalveluja ja esineiden internetiä. Digitaalisen väkivallan synonyyminä käytetään myös termiä teknologiavälitteinen väkivalta. Digitaalinen vaino on entisen kumppanin tekemää yksityisyyden loukkaamista ja ei-toivottuja yhteydenottoja eron jälkeen. Usein väkivalta alkaa jo parisuhteen aikana ja voimistuu eron jälkeen. (Hakkarainen, 2019, s. 16)

Vaino on henkistä väkivaltaa, jossa pelkoa tai ahdistusta aiheutetaan toistuvasti ja tahallisesti (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b, s. 9–10). Vaino on toistuvaa lähestymistä, tarkkailua tai seuraamista, joka aiheuttaa jatkuvaa pelkoa ja ahdistusta kokijassa. Vaino voi kohdistua myös kokijan lähipiiriin. Vainoa on esimerkiksi työpaikan tai kodin läheisyydessä tarkkailu, uhkailu suhteen päättymisen jälkeen, sekä digitaalinen vaino. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.a)

Muita väkivallan muotoja ovat kunnia-, kemiallinen, välineellinen ja kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta. Kunniaväkivalta ilmenee yksilön tai ryhmän fyysisenä voimankäyttönä tai

psykkisenä painostuksena tilanteessa, jossa epäillään yhteisöllisten siveysperiaatteiden loukkaamista. Kemikaalinen väkivalta ilmenee henkilön hyvinvoinnin tahallisenä vahingoittamisena päihteillä, kemikaaleilla, liuottimilla, lääkkeillä tai muilla vastaavilla aineilla. Välineellinen väkivalta, ilmenee henkilön läheisiin tai omaisuuteen kohdistuvana harkittuna vahingontekona. Esimerkiksi toisen henkilön kotieläinten vahingoittamista siten, että tavoitteena on tuottaa kärsimystä, rajoittamista tai kontrollointia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.) Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta on muoto, jossa tahallisesti loukataan kulttuuriin tai uskontoon sidoksissa olevalla tavalla, rajoitetaan itsemääräämisoikeutta tai koskemattomuutta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019c, ss. 9–10). Esimerkiksi uskontoon tai kulttuuriin liittyvillä asioilla uhkailu, vakaumuksen pakottaminen ja sukupuolielinten silpominen tai pakkoavioliitto (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos n.d.a).

Väkivallan muotojen esittelyä on pohdittu opetusmateriaalia suunniteltaessa. Muotoja on paljon ja ennaltaehkäisyyn näkökulmasta jokainen niistä on tärkeä. Opetusmateriaalia suunniteltaessa on pohdittu kattavan mutta tiiviin tietomäärän tasapainoa. Liian suuri tietomäärä yhdellä kertaa saattaa latistaa kuuntelijoiden huomion.

3.2.3 Väkivallan seuraukset

Väkivallalla on aina tuhoisia vaikutuksia yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle. Väkivallasta aiheutuu terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Myös taloudelliset haitat on hyvä huomioida, kuten tuotannon menetykset ja vammojen ja haittojen hoito. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2017) Yhteiskunnalle kustannuksia tulee muun muassa sosiaali-, terveys- ja oikeussektoreilta (Heiskanen & Piispa, 2002 s. 34).

Väkivallasta aiheutuu aina vakavia fyysisiä ja henkisiä seurauksia (nollalinja.fi, n.d.). Mustelmat, naarmut, palo-, silmä- ja aivovammat ja murtumat ovat esimerkkejä fyysisen väkivallan vammoista. Psykkisiä vammoja ovat käyttäytymisen ja tunne-elämän haasteet, mielenterveysongelmat, sekä uni- ja syömishäiriöt. Myös jatkuva ylivilittyneisyys ja erilaiset korostuneet syyllisyyden ja häpeän tunteet ovat yleisiä. Seksuaalisen väkivallan terveydellisiä seurauksia voi olla esimerkiksi ei-toivottu raskaus, sukupuolitaudit ja erilaiset

seksuaalielämän muutokset. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.a) Väkivalta vaikuttaa usein myös sosiaalisiin suhteisiin (nollalinja.fi, n.d.).

Avuttomuuden ja toivottomuuden tunne on yleinen seuraus jatkuvasta väkivallasta. Häpeän tunne ja uhkailu voivat tuntua ylivoimaiselta ja hiljentää kokijan. Jatkuva pelon ja uhan tunne voi johtaa traumatisoitumiseen. (MIELI, n.d.) Pitkään jatkuneen väkivallan seurauksena voi ilmetä erilaisia pelkotiloja, paniikkihäiriöitä, toksista stressiä ja posttraumaattista stressihäiriötä. Väkivalta voi altistaa myös itsetuhoiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja päihteiden väärinkäyttöön. Väkivallan kokijan oireet saattavat vaikeuttaa väkivaltilanteen käsittelyä. Kokija voi olla esimerkiksi välinpitämätön, epätavallisen tyyni, lamaantunut tai kiihtynyt. Kokija voi myös kieltää tapahtuneen ja kokea muistikatkoksia, joka haastaa auttamisprosessia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.a)

Lähisuhdeväkivalta yleensä toistuu, lisääntyy ja vakavoituu, ellei siihen puututa. Väkivalta saa oman kierteensä, joka koostuu hyvistä ja huonoista vaiheista. (nollalinja, n.d.) Kierre usein alkaa väkivallan teosta, joka aiheuttaa muun muassa voimakasta ahdistusta ja pelkoa. Tekijä tyypillisesti selittelee tai vähättelee tekoaan ja saattaa syyttää kokijaa. Kokija usein ajan kuluessa alkaa uskoa omaan syyllisyyteensä ja sopeutuu huonoon kohteluun. Kierteeseen kuuluu vaihe, jossa tekijä anoo anteeksiantoa ja lupaa muuttaa toimintatapojansa. On luonnollista, että rakkaaseen ihmiseen haluaa uskoa ja yrittää ratkaista parisuhteen ongelmia. Tasainen vaihe saattaa kestää pitkäänkin, mutta useimmiten päättyy uuteen väkivaltaiseen tekoon. Ennen väkivaltaista tekoa tekijä voi olla pitkään hermostunut ja levoton ja kodin ilmapiiri kiristyy. (MIELI, n.d.)

Väkivallan seurauksien käsitteleminen opetusmateriaalissa on ennaltaehkäisyn näkökulmasta tärkeää. Seurauksista keskusteleminen tuo vakavuutta ja auttaa nuoria ottamaan aiheen tosissaan. Tällaisen teeman läpikäynti vaatii kohderyhmältä tietynlaista aikuisuutta, vakavoitumista aiheen äärelle. Kohderyhmässä saattaa olla sekä väkivallan tekijöitä että kokijoita. Tämän vuoksi seurausten käsitteleminen molempien osapuolten näkökulmasta on tärkeää kattavan ennaltaehkäisyn kannalta. Tieto väkivallan seurauksista avaa tilanteen vakavuutta ja luo uskottavuutta. Seurauksista keskustelu saattaa myös rohkaista avun hakemiseen ja tukee ajatusta muutoksen mahdollisuudesta.

3.2.4 Väkivallan ylisukupolvinen periytyminen

Lapsuuden perheen olosuhteet luovat perustaa yksilön hyvinvoinnille myöhemmin elämässä. Perheiden vaikeudet tietyillä elämän osa-alueilla vaikuttavat usein lasten hyvinvointiin laajasti ja kauaskantoisin seurauksin. Tutkimusten mukaan esimerkiksi vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, työttömyys, terveysongelmat ja asumisen ongelmat kasvattavat lapsen riskiä kohdata samanlaisia ongelmia aikuisiällä. Myös vanhempien väliset konfliktit, avioero ja väkivalta ovat kuormittavia tekijöitä, jotka vaikuttavat mahdollisesti lapsen myöhempään hyvinvointiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2016)

Vanhempien hyvinvoinnin ongelmien siirtymistä tai jatkumista heidän lapsilleen kutsutaan huono-osaisuuden ylisukupolvisuudeksi. Ylisukupolvisuuden ketju muodostuu biologisten, geneettisten, psykososiaalisten ja sosioekonomisten tekijöiden myötävaikutuksesta. Ylisukupolvisuus on laaja sosiaalinen ongelma, johon vaikuttavat yhteiskunnalliset tekijät. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi tasa-arvon puutteellinen toteutuminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2016)

Yksittäiset ongelmat eivät välttämättä johda hyvinvoinnin laajoihin ongelmiin, mutta riski kasvaa perheiden ongelmien kasautuessa. Perheen vaikeudet vaikuttavat ihmissuhteisiin, vanhemmuuteen, sosiaalisiin verkostoihin ja toimeentuloon. Perheen vaikeudet heikentävät vanhempien voimavaroja sosiaalisesta ja taloudellisesta näkökulmasta, ja tämä heijastuu myös lasten ja nuorten elinoloihin. Yleisimpiä lapsuuden perheen vakavia ongelmia Väestötutkimusten mukaan ovat pitkäaikaiset taloudelliset ongelmat, isän alkoholiongelma, vanhempien avioero, vakavat sairaudet tai vammat ja perheen sisäiset ristiriidat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2016)

On havaittu, että myös perheväkivalta johtaa toisinaan ylisukupolviseseen periytymiseen. Periytymistä on selitetty väkivaltaisten mallien siirtymisellä, heikolla vanhemmuudella ja sosiaalisella oppimisella. Sosiaalisen oppimisen teorian mukaan lapsilla, jotka ovat kasvaneet väkivaltaisissa perheissä on korkeampi riski oppia aggressiivinen konfliktinratkaisutyyli ja negatiivinen kommunikointityyli. Myös väkivallan tekijän ja kokijan roolien periytymisestä on esitetty teorioita. Nuorilla, jotka ovat todistaneet lapsuudessa väkivaltaa vanhempiensa välillä, ja joiden perheissä vanhempien valvonta on vähäistä, on suurempi riski turvautua väkivaltaan omissa seurustelusuhteissaan. Kolmen sukupolven pitkittäistutkimuksen tulokset

ovat myös tukeneet vihamielisen käyttäytymisen sosiaalisen oppimisen teoriaa. Vanhempien välinen väkivalta vaikuttaa aina myös lapsiin ja vaikutukset ovat pitkäkestoisia.

Väkivaltaisessa perheessä kasvaneilla lapsilla on tavallista huonompi henkinen hyvinvointi, vanhempi-lapsisuhde, sekä enemmän väkivaltaisuutta omista parisuhteistaan. Riski väkivaltaan perheessä lisääntyy, jos molemmilla vanhemmilla on lapsuudenkokemuksia perheväkivallasta. (MIELI, 2007, s. 91)

Myös aggressiivinen käyttäytyminen voi periytyä sukupolvelta seuraavalle. Erityisesti äidin aggressiivisuuden hallinta vaikuttaa lapsen kehitykseen. On esitetty, että lapsen heikko tunteiden hallinta sekä aggressiivisuus ovat yhteydessä työttömyyteen, koulutuksen puutteeseen ja päihdeongelmiin. Aggressiivisuuden ylisukupolvisuudelta suojaavia tekijöitä ovat hyvät konfliktinratkaisutaidot, lapsilähtöinen vanhemmuus ja positiiviset käyttäytymismallit (MIELI, 2007, ss. 104–105)

Ylisukupolvisuuden ilmiötä on tarkasteltava ennaltaehkäisevässä väkivaltatyössä, kun kohderyhmänä on usein vielä lapsuudenkodissaan asuvat nuoret. Opetusmateriaalia suunniteltaessa on pohdittava ylisukupolvisuuden merkitystä nuorille ja huomioitava mahdolliset negatiiviset vaikutukset. Voiko ylisukupolvisuudesta keskustelu saada nuoren tuntemaan itsensä avuttomaksi tilanteessa tai mahdollisesti leimata hänet? Miten nuori reagoi tällaiseen tietoon, jos omassa perheessä on väkivaltaista käyttäytymistä?

3.3 Turvallinen seurustelu

Parisuhteen sujuvuus on yhteydessä ihmisen hyvinvointiin. Elämässä tapahtuvat muutokset kuitenkin vaikuttavat parisuhteen laatuun. Mitä paremmin parisuhde voi, sen paremmin suhteen osapuolet jaksavat ottaa vastaan ympäristönsä muutokset. Parisuhteen toimivuuteen voi itse vaikuttaa ylläpitämällä vastavuoroisuutta esimerkiksi pienillä teoilla ja keskusteluilla. (Väestöliitto, n.d.b) Hyvä itsetuntemus auttaa avoimessa vuorovaikutuksessa. Kun tietää omat tunteensa, halunsa ja tarpeensa on niistä helpompi kertoa myös kumppanille. Parisuhde koostuu kompromisseista ilman omien rajojen vahingollista ylittämistä. Myös onnellisuuden vastuu on aina yksilöllä itsellään ja hyvässä parisuhteessa kumppanit ovat onnellisia niin yhdessä kuin erikseen. (Nyyti ry, n.d.)

Kaikissa parisuhteissa on vaikeuksia ja riitatilanteita. Ratkaisevaa hyvässä parisuhteessa kuitenkin on se, miten vaikeuksista edetään ja tapahtuuko riitely rakentavasti. Kiintymyksen ja kiinnostuksen osoittaminen toistuvasti ja toisen arvostus ja ihailu pitää parisuhdetta hyvänä. Myönteinen ilmapiiri ja hyvä parisuhde kestävät myös haastavat hetket ja ristiriidat. Hyvässä parisuhteessa osapuolet ovat tasa-arvoisia, eikä väkivaltaa tai sen uhkaa ole. (Väestöliitto, n.d.c)

Turvallisen seurustelun teema on hyvä positiivisen lähestymistavan tuoja, joka varmasti kiinnostaa nuoria. On hyvä käsitellä aihetta positiivisen näkökulman kautta, jotta aihe ei tunnu liian raskaalta ja luotaantyöntävältä. Positiivinen näkökulma on tärkeä viestin vastaanottamisen kannalta ja jotta opetusmateriaalin käytöstä ei tule liian luennoiva tai kieltävä sävy. On tärkeää luoda nuorille mahdollisuus puhua seurustelusta ja siihen kuuluvista positiivisista asioista, sillä sellaisia tilanteita ei välttämättä ole paljon nuoren elämässä. On myös tärkeää luoda kuva, että seurustelu on hyväksyttävää ja kokemuksellista, mutta väkivalta ei siihen kuulu.

3.3.1 Seurustelu nuoruusiässä

Nuoren ensimmäiset seurustelusuhteet vakiintuvat harvoin pysyviksi parisuhteiksi. Varhaisessa nuoruudessa vakavat seurustelusuhteet vievät energiaa nuoren muulta kehitykseltä. Varhaisnuori ei välttämättä pysty vastavuoroiseen seurusteluun, vaan suhteet tyydyttävät vain omia tarpeita. On kuitenkin tärkeää, että nuori saa rauhassa kokea ihastumisen ja rakastumisen tunteita. Nuoria on hyvä kehottaa pohtimaan seurustelunsa sääntöjä, arvoja ja odotuksia. Myös läheisyyden rajojen asettaminen on tärkeää, jotta suhde tuntuu turvalliselta nuorelle. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2017)

Nuorten seurustelukokeilut ovat usein lyhytaikaisia ja seurustelukumppani löytyy läheisestä kaveriporukasta. Seurustelun tarkoituksena onkin, että nuori oppii näyttämään ja ymmärtämään erilaisia tunteita, sietämään vastoinkäymisiä sekä kunnioittamaan seurustelukumppania. Nuori usein myös testaa suhteessaan, onko hän tarpeeksi hyvä omana itsenään ja välittääkö kumppani todella hänestä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019)

Koska seurusteluväkivalta on erotettu omaksi alakäsitteekseen, on luonnollista tarkastella nuoruusiän seurusteluun liittyviä ominaisuuksia. Seurustelusuhdeiden lyhytaikaisuus ja

sosiaalisen ympäristön luomat paineet eroavat aikuisten välisistä parisuhteista. Nuorten kanssa on tärkeää keskustella seurustelun piirteistä ja sosiaalisen paineen vaikutuksesta seurustelussa.

3.3.2 Turvallisuus ja turvataidot

Suomen perustuslaki (731/1999 § 7) määrää jokaisen oikeuden henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, vapauteen ja turvallisuuteen. Turvallisuutta on hankala määrittellä yleisesti sen subjektiivisuudesta johtuen. Turvallisuus tarkoittaa vapautta vaarasta ja uhkien hallintaa. Se on subjektiivinen uskomus tai tunne, joka vaihtelee yksilöstä riippuen. (Ranta-Tyrkkö & Ropo, 2003, s. 7) Turvallisuutta voi tarkastella esimerkiksi kysymyksillä mitä, ketä, keneltä ja miten turvataan (Eskola, 2008).

Turvallisuus on yksi ihmisen perustarpeista. Yleisesti turvallisuus on tarve puolustautua ja suojautua ulkoisilta vaaroilta. Se on myös jatkuvuutta, järjestystä ja henkisen tasapainon tavoittelemista. Turvallisuus voi olla luonteeltaan fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista.

Fyysiseen turvallisuuteen kuuluu uhkien minimointi, turvallinen ympäristö, ruumiillinen koskemattomuus ja yksityisyys. *Psyykkiseen turvallisuuteen* kuuluu henkinen hyvinvointi ja luottamus. *Sosiaalinen turvallisuus* syntyy perusturvallisuuden tunteesta ja vuorovaikutuksesta lähipiirin kanssa. Sosiaaliseen ja psyykkiseen turvallisuuteen kuuluu myös hyvä olo, tunne hyväksytyksi tulemisesta ja riittävydestä ja persoonallisuuden tukemisesta. Tuttu ja yhteisöllinen ympäristö sekä tasapainoinen ja rauhallinen yhteiskunta edistävät turvallisuutta. (Piirainen 2011, ss. 8–12)

Oppaassaan *Turvataitoja nuorille - Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn* Jussi Aaltonen (2012, ss. 11–12) toteaa, että turvataitokasvatuksella vahvistetaan nuoren omia voimavaroja, lisätään tietoa, sekä tuetaan nuorten tunnetaitojen kehittymistä. Turvataidoilla vahvistetaan nuoren keinoja puolustautua esimerkiksi seksuaalista häirintää, kaltoinkohtelua tai väkivaltaa vastaan. Nuorelle tulee tarjota välineitä, joilla pohtia itseä, omia halujaan ja tukea omanarvontunnon kehittymistä. Nuoren on tärkeää hahmottaa omia rajojansa, jotta niitä pystyy puolustamaan. Myös toisten rajojen kunnioittamisen opettelu korostuu turvataidoissa.

Hyvä ja voimauttava seurustelu on ennen kaikkea turvallista ja luottamuksellista. Turvallisuuden käsite on yksilöllinen ja vaihtelee tilanteen mukaan. Opetusmateriaalin sisältöjen on tarkoitus selkeyttää tätä jokaiselle. Tavoitteena on herättää ajattelua siitä, mikä luo itselle turvallisuuden tunnetta ja mikä vähentää sitä. Tähän kuuluu myös ajatus omista rajoista, joita on tarkoitus pohtia eri merkityksissä.

3.3.3 Tunnetaitojen merkitys seurustelusuhteessa

Tunnetaidot ovat kykyä luottaa omiin tunteisiin. Luottamuksen edellytyksenä on tunteiden tunnistaminen, hallitseminen, hyväksyminen ja ilmaiseminen. Näiden taitojen opettelu on tärkeää, sillä nuoruudessa opitut tunnetaidot ovat yhteydessä aikuisiän tunne-elämään. (Aaltonen, 2012, ss. 53–54)

Tunnetaitoja voi kehittää erilaisilla harjoituksilla. Tärkeää on painottaa, että kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja. Tunteiden kohtaaminen vahvistaa itseymmärrystä ja itsensä hyväksymistä, sekä antaa työkaluja vuorovaikutustilanteisiin. Nuori oppii ottamaan vastuuta käyttäytymisestään ja hahmottamaan rajojaan. Tunnetaitojen opettelu lisää nuoren turvallisuuden tunnetta ja toimii näin ennaltaehkäisevästi. Myös kehotietoisuuden kehittäminen voi helpottaa tunteiden hallintaa, sillä tunteet ilmenevät usein myös kehollisina tuntemuksina. (Aaltonen, 2012, ss. 55–56)

Seurusteluun liittyvässä keskustelussa on olennaista puhua myös tunteista ja tunnetaidoista. Väkivallan ehkäisyn näkökulmasta tunteiden hallinta ja väkivallattomat tunteidenpurkukeinot ovat etusijalla. Nuoren psyykkisen ja seksuaalisen kehityksen ollessa käynnissä on hyvä aika keskustella tunteiden moninaisuudesta ja niiden hallinta tavoista. Opetusmateriaalin toivotaan tuovan viestiä, että kaikki tunteet ovat hyväksytyjä mutta on merkittävää, miten toimii näiden tunteiden alaisena.

3.4 Ennaltaehkäisevä väkivaltatyö

Väkivaltatyö on tarkoitettu väkivaltaa kokeneille, käyttäneille, käyttöä pelkääville sekä tekijöiden ja kokijoiden läheisille ja lapsille. Palveluita tuottaa esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liitto. Yhdistyksen ylläpitämät palvelut auttavat vuosittain yli 6000 ihmistä ympäri Suomea.

Kaikki palvelut ovat käyttäjilleen maksuttomia. Väkivaltatyö tähtää väkivallan loppumiseen ja turvallisuuden varmistamiseen. (Kanta-Hämeen perhetyö ry, n.d.b)

Väkivallan tunnistaminen ja tunnustaminen ovat ensi askeleet avun hakemiselle. Väkivallan tekijä tai kokija voi tuntea, ettei hänen voimavaransa riitä avun hakemiseen. Tulee kuitenkin muistuttaa, että jokainen on oman elämänsä hallitsija, päättää omat rajansa ja on vastuussa omista teoistaan. Väkivaltatyötä tekevällä ammattilaisella on tärkeä rooli läpi prosessin. Työntekijän tehtävä on kulkea kokijan tai tekijän rinnalla ja tukea avun hakemisessa. (Ensi- ja turvakotien liitto ry. n.d.a)

Väkivaltatyön avopalvelut tarjoavat pitkäaikaista tukea väkivallasta selviytymiseen. Palveluiden tarve arvioidaan yksilöllisesti jokaisen asiakkaan kohdalla. Apu voi olla ajanvarauksella tapahtuvaa keskusteluapua väkivaltatyön ammattilaisen kanssa, puhelinneuvontaa, tuettua asumista tai ohjattuja vertaisryhmiä. Ryhmätoimintaa toteutetaan perhetyössä, avopalveluissa ja turvakodeissa. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.b)

Nettiturvakoti on Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämä sivusto, josta löytyy tukea väkivallan tekijälle, kokijalle ja läheisille. Sivuilla on laajalti tietoa lähisuhdeväkivallasta ja yhteystiedot eri toimijoiden palveluihin. Nettiturvakodissa voit keskustella ammattilaisen kanssa tai saada vertaistukea. Chat palvelut ovat työntekijöiden ja koulutettujen vapaaehtoisten ylläpitämiä. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja ne käydään anonyymisti. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.b)

Turvakoti on ympäri vuorokauden valvottu kodinomainen paikka, josta saa kiireiseen tilanteeseen liittyvää ohjausta ja tukea sekä väliaikaisen asuinpaikan. Sen ensisijaisena tehtävänä on varmistaa väkivallan kokijan ja hänen lastensa turvallisuus. Turvakoti tarjoaa keskusteluapua väkivaltatyöhön erikoistuneiden ammattilaisten kanssa ja vertaistukiryhmiä. Turvakodin henkilökunta voi olla mukana myös viranomaisneuvotteluissa. Turvakotijakson kesto on yksilöllistä ja vaihtelee muutamista päivistä kahteen kuukauteen. Väkivallan kierteen katkaisemiseksi tekijälle tarjotaan väkivaltatyön palveluja ja tarvittaessa voidaan järjestää pari- ja perhetapaamisia. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.b)

Väkivallan käyttö ja käyttäytymisen hallinnan menettäminen aiheuttaa usein huolta ja häpeää käyttäjässä. Jussi-työ on väkivallan tekijöille suunnattu palvelu, jonka tavoitteena on

auttaa tekijää tunnistamaan väkivaltainen käyttäytyminen ja löytämään uusia väkivallattomia käyttäytymistapoja, jotta hän pystyy elämään turvallisesti itsensä ja perheensä kanssa. Omien tunteiden, läheisten pelon ja väkivaltatilanteita edeltävän ilmapiirin tunnistaminen on tärkeää, sillä väkivalta vaikuttaa aina koko perheeseen. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.b)

Tärkeä osa erilaisissa avopalveluissa tapahtuvaa työtä on lasten kanssa työskentely. Väkivallan kohteena ollut tai väkivaltaa seurannut lapsi tarvitsee apua trauman purkamiseen. Lapsia tuetaan sekä kriisivaiheessa että pitkäkestoisesti, lapsen yksilöllisyys huomioon ottaen. Tarkoituksena on vahvistaa lapsen omia selviytymiskeinoja ja tehdä heidän tarpeensa näkyväksi myös perheen aikuisille. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.b) Yli 7- vuotiaille lapsille on kehitetty Turvakamu- sovellus, joka tarjoaa tietoa ja tukea selviytymiseen. Sovelluksessa on päiväkirja, johon voi tallettaa tunteita, tietoa ja tehtäviä. Sovelluksesta löytyy myös chat, jossa voi keskustella Turvakamun tai väkivaltatyöntekijän kanssa. (Nettiturvakoti. n.d.)

Lähes kaikki väkivaltatyön palvelumuodot voivat toimia myös käyttäjälleen ennaltaehkäisevästi ja jo tieto palveluiden olemassaolosta voi auttaa väkivallan tekijää tai kokijaa avun hakemisessa. Väkivaltatyö nivoutuu kiinteästi opinnäytetyön aiheeseen, sillä tilaaja, opetusmateriaalin käyttäjät ja haastateltavat ovat väkivaltatyön ammattilaisia.

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Tässä osiossa esitellään aikaisempia tutkimuksia, joissa käsitellään seurusteluväkivaltaa. Tutkimuksissa on selvitetty nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta ja sen eri ilmenemismuodoista. Näiden lisäksi on selvitetty seurusteluväkivallan taustalla vaikuttavia tekijöitä sekä nuorten keinoja väkivallan tunnistamiseen ja puuttumiseen. Seurusteluväkivallan tutkimusten lisäksi esitellään nuorille tehty turvataito-opas sekä Bristolin yliopiston ja National Society for the Prevention of Cruelty to Children- järjestön tekemä tutkimus seurusteluväkivallan ilmenemisestä Iso-Britanniassa.

4.1 Seurustelun ei kuulu satuttaa

Opinnäytetyön tärkeänä lähtökohtana on ollut Tuulia Kovasen (2019) tekemä selvitys nuorten seurusteluväkivallasta. Selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa 15–29-vuotiaiden nuorten kokema seurusteluväkivaltaa, sen erilaisia muotoja ja ennaltaehkäisyä. Selvitys tuotettiin verkkokyselyn perusteella, johon vastasi 290 nuorta ympäri Suomea. Suurin osa vastaajista oli tyttöjä. Tutkimuksen tarkoituksena on herättää keskustelua ja antaa nuorille keinoja selvittää väkivallan kokemuksista (Kovanen, 2019, s. 9)

Kovasen tutkimuksen mukaan kyselyyn vastanneista nuorista (83 %) kertoo kokeneensa haukkumista ja nimittelyä. Pelottelua, pakottamista ja painostamista asioihin mitä ei haluaisi tehdä, sekä muita henkisen väkivallan tunnusmerkit täyttävää väkivaltaa oli kokenut yli puolet nuorista. Fyysistä väkivaltaa kuten esimerkiksi tönimistä oli kokenut (62 %), vaatteiden repimistä, avokämmenellä lyömistä, heittäilyä sekä hiuksista repimistä kertoo kokeneensa lähes puolet kyselyyn vastanneista nuorista. Yli puolet nuorista oli kokenut jonkin asteista seksuaaliväkivaltaa. Seksuaalista ahdistelua oli kokenut vajaa kolmasosa ja raiskatuksi seurustelusuhteessaan kertoi tulleen (24 %). Väkivalta ilmeni myös eron jälkeisenä vainona, jota oli kokenut (66 %). Nuorten kokema väkivalta ilmeni myös taloudellisena, sosiaalisen median sisältöjen kontrolloimisena sekä sosiaalisessa mediassa ahdistavana seuraamisena. Näitä kokemuksia ilmeni vajaalla puolella nuorista. Uskonnollista väkivaltaa, joka ilmeni lähinnä vakaumuksen rajoittamisena tai käännyttämisenä, oli kokenut (10 %). Seurusteluväkivalta on tuloksien perusteella yleistä ja raakaa. (Kovanen, 2019, ss. 22–26)

Seurusteluväkivallan seuraukset voivat olla moniulotteisia ja se voi aiheuttaa fyysisten vammojen lisäksi myös erilaisia psyykkisiä oireita. Se voi lisätä masennusta, turvallisuuden tunteen heikkenemistä tai ahdistuneisuutta, ja lisätä alttiutta sairastua syömishäiriöön. Se voi näkyä niin nuoren kehityksen viiveenä kuin oppimisen hidastumisena. Nuori saattaa jäädä yksin kokemuksiansa kanssa, jos oireet eivät ole selkeästi näkyviä. Nuori kokee häpeää ja kumppanin väkivaltaisuudesta syytetään usein itseä ja omaa käyttäytymistä. (Kovanen, 2019, s. 32)

Suomessa kuolee vuosittain naisia ja miehiä lähisuhdeväkivallan seurauksena. Tämän vuoksi nuorten kokemaan seurusteluväkivaltaan puuttuminen on tärkeää väkivallan kierteen

katkaisemiseksi. Väkivallan ennaltaehkäisemisen lisäksi olisi tärkeää, että nuoret saisivat apua kokemuksiinsa ja väkivaltaisen käyttäytymisen loppumiseen. Nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille ilmiö on tuttu, mutta yleisempää kuin ajatellaan. (Kovanen, 2019 ss. 16–17)

Vaikka nuoret tuomitsevat väkivallan, rajat hyväksyttävän ja tuomittavan käytöksen välillä ovat epäselviä. Tutkimuksen mukaan nuoret eivät aina tunnista väkivaltaa ja siksi on tärkeää selvittää, mitä normaaliin seurustelusuhteeseen kuuluu ja mitä ei. Tuloksista myös ilmenee, että nuoret osaavat määritellä mikä on seurustelusuhteessa tärkeää ja hyväksyttyä. Tällaisia asioita ovat omana itsenä oleminen, itsensä hyväksytyksi tunteminen, molemminpuolinen luottamus, toimiva kommunikaatio ja rehellisyys. Tuloksista ilmenee myös nuorten halu keskustella asioista enemmän. Nuoret toivoivat, että heille opetettaisiin konkreettisesti oikean ja väärän eroa, omien ja toisen rajojen kunnioittamista sekä tunteiden hallintaa. Nuoret myös toivoivat, että seksuaalisuudesta puhuttaisiin avoimemmin ilman syyllistämistä ja häpeää. (Kovanen, 2019, ss. 24, 47)

Väkivaltaisesta seurustelusuhteesta voi selviytyä ja usein ensimmäinen askel on puhua asiasta jollekin ulkopuoliselle. Väkivallasta puhuminen voi kuitenkin olla vaikeaa, koska siihen liittyy pelon, häpeän ja syyllisyyden tunteita. Usein väkivaltaa kokenut tuntee olevansa yksin kokemansa kanssa. Nuoret pelkäävät, että kokemusta vähätellään tai heitä ei uskota lainkaan. Monella nuorella ei ole ollut ketään, jolle kertoa kokemastaan väkivallasta. (Kovanen, 2019, s. 36) Nuoret tarvitsevat tietoa oikeuksistaan ja seurustelun säännöistä turvallisilta aikuisilta, joille voi kertoa väkivaltaisista seurustelukokemuksista tai kysyä neuvoa. Tärkeää on ottaa väkivalta huomioon ja puhua siitä avoimesti, ettei nuori jää kokemansa kanssa yksin. (Kovanen 2019, s.56)

4.2 Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships

Bristolin yliopisto ja National Society for the Prevention of Cruelty to Children- järjestö on tutkinut seurusteluväkivaltaa Iso-Britanniassa. Tutkimukseen osallistui nuoria kahdeksasta eri koulusta Englannin, Skotlannin ja Walesin alueilta. Tutkimuksessa selvitettiin nuorten kokemuksia seurustelusuhteessa esiintyvistä fyysisestä, henkisestä ja seksuaalisesta väkivallasta. Tutkimuksessa kartoitettiin myös nuorten selviytymiskeinoja ja näkemyksiä

väkivaltaan puuttumisesta. Tutkimuksessa tarkasteltiin seurusteluväkivallan luonnetta, esiintymistiheyttä, mahdollisia riskitekijöitä, sekä laajempia sosiaalisia prosesseja ja rakenteita, jotka edesauttavat seurusteluväkivaltaa. (Barter, McCarry, Berridge & Evans, 2009)

Tutkimuksen tulokset syntyivät kyselyn ja tarkentavien haastatteluiden pohjalta. Kyselyyn vastasi 1353 iältään 13—17-vuotiasta nuorta. Kyselyn lisäksi suoritettiin 91 haastattelua. Tuloksista ilmeni, että seurusteluväkivalta tulisi tunnistaa merkittävänä lastensuojelullisena ongelmana. Suurin ongelma oli seurusteluväkivallan sukupuolinen jakautuminen. Tyttöjen kerrottiin kokevan kaikkia väkivallan muotoja poikia useammin, laajemmin ja niiden vaikutukset hyvinvointiin olivat vakavammalla tavalla. Tutkimuksessa todettiin myös, ettei nuorten ikä vaikuta seurusteluväkivallan yleisyyteen. Suurin osa nuorista kertoi tapahtuneesta ystävälleen tai ei kellekään ja vain pieni osa kertoi tapahtuneesta aikuiselle. Väkivallalle altistavat riskitekijät olivat yhteneväiset väkivallan kokijan ja tekijän välillä. Aiemmat kokemukset kaltoinkohtelusta, perheväkivallasta ja aggressiivista lähiverkostoista todettiin riskitekijöiksi. Tyttöillä riski altistua väkivallalle kasvoi sen myötä, mitä vanhempi seurustelukumppani oli. (Barter ym., 2009)

Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan, että seurusteluväkivallan tunnistamista tulee kehittää laajalti. Aikuisiän lähisuhdeväkivalta usein juontaa juurensa nuoremmalta iältä, kuin on aiemmin uskottu ja tämän vuoksi resursseja täytyy lisätä ennaltaehkäisevään työhön. Seurusteluväkivallan vaikutukset ovat vakavia ja jakautuvat paljolti sukupuolittain, joka tulee huomioida ennaltaehkäisevässä työskentelyssä. Tutkimuksen tuloksissa pohditaan poikien vastauksien todenmukaisuutta ja mahdollista poikien tarvetta pönkittää vahvaa, maskuliinista rooliaan vastauksissa. Pojat myös vähätelivät vastauksissaan omaa väkivallan käyttöönsä, kutsuen sitä pelleilyksi tai puolustivat käyttäytymistään kumppanin vastavuoroisella aggressiivisuudella. Tutkimuksen mukaan seurusteluväkivallan ennaltaehkäisytyöhön tarvitaan yhtenäinen strategia, joka ottaa vaikutteita parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisevästä työstä, mutta muotoutuu itsenäiseksi työmuodokseen. (Barter ym., 2009) Tämä tutkimus tukee aiheen ajankohtaisuutta myös kansainvälisessä kehityksessä. Tutkimus on kuitenkin toteutettu yli kymmenen vuotta sitten, mikä viittaa siihen, että nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisevä työ on Suomessa alkuvaiheessaan.

4.3 Nuorten seurustelusuhteissa tapahtuva seurustelu- ja seksuaaliväkivalta

Blombergin ja Lahnakosken (2017) tekemä pro gradu -tutkielma on kirjallisuuskatsaus nuorten kokemasta seurusteluväkivallasta. Sen tavoitteena oli selvittää nuorten omia ajatuksia seurusteluväkivallasta, sekä koota yhteen tietoa tutkimuksista ja kirjallisuudesta, jotta nuorten parissa työskentelevät voivat paremmin ennaltaehkäistä seurusteluväkivaltaa. Tutkimuskysymykset ovat: mitä seurusteluväkivalta nuorten mielestä on ja mitkä tekijät johtavat seurustelusuhteen aikaiseen väkivaltaan. Tutkittu tieto koottiin yhteen eri tietokannoista, kirjallisuudesta, nettilähteistä ja tieteellistä tutkimuksista.

Tulosten mukaan nuorten mielestä seurusteluväkivalta on kiinnipitämistä, ravistelua, lyömistä, huijaamista ja kiristämistä. Seksuaalinen väkivalta katsotaan usein kiinnipitämiseksi. Nuorten mielestä tekoihin johtavia asioita ovat sosiaaliset syyt, kuten ryhmäpaine, mustasukkaisuus ja taustalla vaikuttava perhetilanne. Jos perheessä on väkivaltaisuutta, päihdeongelmaa tai huono-osaisuutta, koetaan ne väkivallalle altistavina tekijöitä. Myös nuorten mielenterveysongelmat, päihteidenkäyttö ja rikoskäyttäytyminen luetaan riskitekijöiksi. Tulosten ohella pro-gradussa nousi myös esille jatkotutkimusten tarve. (Blomberg & Lahnakoski, 2017, s. 11) Aihe linkittyy hyvin tämän opinnäytetyön aiheeseen, kun tuotetaan konkreettinen opetusmateriaali, jolla ennaltaehkäisyä voidaan edistää sekä nuoren osallisuutta korostaa.

4.4 Outokumpulaisten 7.–9. luokkalaisten nuorten kokemukset seurusteluväkivallasta

Mielosen (2013) opinnäytetyö selvittää outokumpulaisten yläkouluikäisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Tutkimuksessa tarkasteltiin väkivallan ilmenemistä ja nuorten kykyä tunnistaa ja toimia seurusteluväkivallan ympärillä. Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä, johon vastasi 93 nuorta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa ilmiön yleisyydestä sekä herättää paikallisia toimijoita aiheen ajankohtaisuuteen ja ennaltaehkäisyyn. Opinnäytetyön tulokset esittävät, että nuorilla on haasteita seurusteluväkivallan tunnistamisessa ja avun hakemisessa. Erityisesti seksuaalisen ja henkisen väkivallan tunnistaminen jäi pieneksi. (Mielonen, 2013, ss. 26–27, 40). Opinnäytetyömme yhtenä tarkoituksena on tuottaa aiheesta lisää tutkimusta ja keskustelua. Tiedon levittämistä ja ennaltaehkäisyn uusia keinoja toivotaan ja opinnäytetyön tutkimuskysymykset vastaavat tähän tarpeeseen.

4.5 Turvataitoja nuorille

Jussi Aaltonen on yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa julkaissut oppaan nuorten turvataidoista. Oppaan tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten kokemaa seurusteluväkivaltaa. Oppas on suunnattu nuorten parissa työskenteleville aikuisille, kuten esimerkiksi opettajille, terveydenhoitajille ja kuraattoreille. Oppaasta löytyy nuorille suunnattuja tehtäviä ja harjoituksia, joiden avulla voi määritellä itselle sopivia rajoja ja pohtia asenteitaan. (Aaltonen, 2012, s. 5) Oppaan tarjoamalla taidoilla on tarkoitus vahvistaa nuoren voimavaroja, tarjota tietoa seksuaalioikeuksista ja tukea nuorta ymmärtämään erilaisia tunnetiloja. Oppaassa käsitellään seksuaalisuuteen liittyviä asioita seurustelu- ja seksuaaliväkivallan näkökulmista. (Aaltonen, 2012)

Oppas auttaa nuorta tunnistamaan seurusteluväkivaltaa ja sen erilaisia muotoja, vahvistaa nuoren itsetuntoa ja auttaa nuorta selviytymään haastavista tilanteista. Nuorilla ei välttämättä ole oikeaa kuvaa siitä, mikä on seurustelusuhteissa hyväksyttävää ja mitä turvallinen seurustelu pitää sisällään. (Aaltonen, 2012, ss. 11, 13) Myös opinnäytetyönä tuotetun opetusmateriaalin tulee antaa nuorelle työkaluja ennaltaehkäistä väkivaltaisia seurustelusuhteita ja tietopohjaa siitä, millä keinoin seurustelu pysyy turvallisena ja kunnioittavana.

4.6 Seurusteluväkivalta nuorten kokemana

Niemen (2010) pro gradu -tutkielmassa tutkittiin yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Tavoitteena oli kuvata seurusteluväkivallan luonnetta ja selvittää tilanteita, joissa väkivaltaa ilmenee. Tutkielmassa tarkasteltiin myös seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten sosiaalisia taustoja ja selvitettiin, kokevatko nuoret seurusteluväkivallan lisäksi muun tyyppistä väkivaltaa. Aineistona tutkielmassa käytettiin Tilastokeskuksen vuonna 2007 tekemää kyselyä 6.–9. luokkalaisille nuorille. Niemen mukaan nuorten seurusteluväkivalta ilmenee pääasiassa lievinä tekoina. Yleisintä nuorten keskuudessa on väkivallalla uhkailu. Fyysistä väkivaltaa nuorten seurustelusuhteissa ilmenee, mutta sen aiheuttamat vammat ovat usein lieviä. Tutkielmasta selviää, että vakavimpien väkivaltatekojen kokijoina ovat useammin tytöt kuin pojat. Tutkielmassa on myös kuvattu tilanteita, joissa väkivaltaa tapahtuu. Väkivaltakokemukset, joissa kokijana on tyttö, tapahtuu useimmiten yksityisasunnossa. Sen sijaan tilanteet, joissa kokijana on poika,

tapahtuu useimmin julkisilla paikoilla. On päätelty, että tämän vuoksi tyttöihin kohdistuva väkivalta jää enemmän piiloon, sillä teolla ei ole ulkopuolisia todistajia. (Niemi, 2010, s. 43, 45, 87)

Niemen tutkielmassa saatujen tulosten mukaan seurusteluväkivallan taustalla nähdään usein ongelmia kotona ja perheessä, nuoren oma riskikäyttäytyminen, kuten päihteidenkäyttö ja rikollisuus ja nuoren aikaisemmat väkivaltakokemukset. Tutkielmassa esiteltyjä perhetaustan ongelmia ovat työttömyys ja talousvaikeudet, vanhempien runsas riitely, vanhempien alkoholinkäyttö ja väkivaltaiset kotiolosuhteet. Perhetaustan ongelmilla on vaikutuksia nuoren emotionaalisen pääoman ja luottamuksen rakentumiselle, jolloin riski ajautua vahingollisiin seurustelusuhteisiin lisääntyy. (Niemi, 2010, ss. 87, 89) Emotionaalisella pääomalla tarkoitetaan niitä taitoja, joilla pidetään yllä tunnesiteitä vaativia suhteita (Tolonen, 2004, s. 4). Niemen mukaan voidaan siis jossain määrin puhua väkivallan ylisukupolvisuudesta eli siirtymisestä sukupolvelta toiselle. Vanhempien käytös heijastuu herkästi lapsen tekemisiin ja vanhempien kyky antaa emotionaalista tukea määrittelee pitkälti sitä, miten lapsi oppii osoittamaan tunteitaan. Tutkielmassa todetaan, että ainoastaan perhetaustan ongelmat voidaan luokitella seurusteluväkivaltaa selittäviksi tekijöiksi. Nuoren oma riskikäyttäytyminen ja väkivaltaisuus voivat puolestaan olla myös seurauksia väkivallan kokemuksista. (Niemi, 2010, ss. 87–89)

Niemen (2010, s. 88) tekemä pro gradu -tutkielma osoittaa, että nuorten kokema seurusteluväkivalta on yleinen ongelma Suomessa ja siihen on syytä puuttua. Vaikka Niemen tutkimus on jo 10 vuotta vanha, ei väkivallan määrä liene ainakaan vähentyneen tähän päivään mennessä. Tämä osoittaa, että opinnäytetyömme aihe on ollut keskeinen jo pitkään. Kuten Niemen tutkimuksesta selviää, väkivallan moninaisuus ja vahingoittavuus näkyy jo nuorten teoissa, ja siksi väkivaltatyössä on syytä keskittyä väkivallan ennaltaehkäisyyn jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Tutkielmassa ilmeni väkivaltaisen käytöksen syntymiseen vaikuttavat tekijät. Myös tässä opinnäytetyössä on syytä ottaa huomioon väkivallan taustalla vaikuttavia tekijöitä, jotta ilmiön laajuus tulee ymmärretyksi.

5 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen, sillä lopullisena tuotoksena on konkreettinen tuote eli opetusmateriaali (ks. Vilkka & Airaksinen, 2003, s. 51). Opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta osuudesta eli opetusmateriaalin valmistamisesta ja opinnäytetyön raportista, jossa esitellään muun muassa tietoperusta, toiminnallisen osuuden prosessin vaiheet ja työn lopputuloksen arviointi. Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä on kiinnitettävä erityistä huomiota tuotoksen ja raportin tekstiasuun, ja ymmärrettävä niiden välillä oleva selkeä kaksijakoisuus. Raportin teksti on virallista, ja se on koottu tutkimusviestinnän keinoin. Raportissa lukijalle kuvataan tutkimusprosessia ja tuodaan esille tekijän ammatillista kasvua ja osaamista. Tuotoksessa puolestaan teksti muodostetaan sen kohde- ja käyttäjäryhmää ajatellen. (Vilkka & Airaksinen, 2003, s. 65)

Tässä osiossa avataan opinnäytetyön tutkimuksellista otetta ja esitellään tutkimustehtävä sekä keskeisimmät tutkimuskysymykset. Sen jälkeen kuvataan aineistonhankinta ja -analyysi.

5.1 Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimustehtävän nimeäminen ja tutkimuskysymysten asettaminen ei ole yhtä oleellista kuin tieteellisessä tutkimuksessa. Tarkkaan harkittu ja rajattu tutkimustehtävä ja -kysymykset kuitenkin auttavat tekijää jäsentämään, mitä ollaan tekemässä ja tutkimassa, sekä täsmentää opinnäytetyön tavoitteita. (Vilkka & Airaksinen, 2003, s. 30) Lisäksi alussa asetetun tutkimustehtävän ja -kysymysten on huomattu pitävän opinnäytetyötä koossa prosessin edetessä ja estävän tekijän ajatusten harhailua (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006a). Täten myös tälle toiminnalliselle opinnäytetyölle on laadittu tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.

Kuten raportissa jo aiemmin mainittiin, opinnäytetyö on toiminnallinen ja lopullisena tuotoksena raportin lisäksi on konkreettinen tuote, opetusmateriaali. Tutkimustehtävänä on selvittää, millainen on opetusmateriaali, joka tukee väkivaltatyöntekijöiden ennaltaehkäisevää työtä nuorten kokemaan seurusteluväkivaltaan liittyen. Opetusmateriaalin tulee tukea esimerkiksi kouluissa toteutettavaa väkivallan ennaltaehkäisytyötä, tarjoamalla sekä teoretietoa että tehtäviä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat seuraavat:

1. Kuinka suunnitella ja toteuttaa opetusmateriaali väkivaltatyöntekijöiden käyttöön, kun kohderyhmänä ovat nuoret?
2. Millainen on toimiva ja helppokäyttöinen opetusmateriaali?
3. Mitä opetusmateriaalin tulee sisältää, jotta se tukee nuorten seurusteluväkivaltaa ennaltaehkäisevää väkivaltatyötä?
4. Millaisia tehtäviä materiaalissa tulisi olla?

5.2 Opinnäytetyön tutkimuksellinen perusta

Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksellinen perusta liittyy idean tai tuotteen toteutustapaan. Tämän opinnäytetyön yhteydessä toteutustavalla tarkoitetaan niitä keinoja, joilla opetusmateriaalin sisällöt on hankittu ja opetusmateriaalin valmistaminen toteutettu. Tutkimuksellisten menetelmien käyttöä toiminnallisessa opinnäytetyössä on tarkoin harkittava, sillä niiden käyttö ei ole aina oleellista lopullisen tuotoksen kannalta (Vilka & Airaksinen, 2003, s. 56). Tässä opinnäytetyössä tutkimuksellinen selvitys, eli aineistonhankinta, on ollut perusteltua ja tarpeellista, jotta opetusmateriaalin sisältöön on saatu luotettavaa ja ajankohtaista asiantuntijatieta. Saatu tieto on myös mahdollistanut opetusmateriaalin olevan tilaajaa parhaiten palveleva.

5.2.1 Aineistonhankinta asiantuntijahaastattelulla

Ennen kuin aineistonhankintaan ryhdytään, on mietittävä, millaista tietoa ollaan etsimässä ja miksi se on oleellista opinnäytetyön kannalta. Lisäksi on tärkeää pohtia, keneltä kyseistä tietoa on mahdollista saada sekä millä menetelmällä tiedonhankinta onnistuisi parhaiten. On myös päätettävä, kuinka haastateltaviin ollaan yhteydessä ja kuinka heiltä pyydetään suostumus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2018, ss. 177–178)

Aineistonhankinta toteutettiin teemahaastatteluina. Menetelmäksi valittiin haastattelu, sillä Hirsjärven ja Hurmeen (2009) mukaan se on tapana joustava. Se myös mahdollistaa kysymysten ja vastausten tulkinnan sekä täsmennyksen. Erialaisten tulkintojen ja lisäkysymysten avulla aiheesta voidaan saada tarkempaa tietoa. Haastattelun avulla on mahdollista saada havainnollistavia esimerkkejä tilanteista, joista keskustellaan ja

haastattelu sopii sensitiivisten aiheiden käsittelyyn lomaketta paremmin. Haastattelu myös toimii paremmin kokemustiedon keruussa, kuin esimerkiksi erilaiset kyselyt. (Hirsjärvi & Hurme, 2009, ss. 35–36)

Haastattelutavaksi valittiin teemahaastattelu, sillä tavoitteena oli saada asiantuntijatietoa määrätystä teemasta (ks. Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 63). Teemahaastattelussa määritellään etukäteen teemat, joista haastateltavan kanssa keskustellaan. Määritellyt teemat voivat olla hyvin avoimia ja niiden läpikäynnillä ei tarvitse olla tarkkaa järjestystä. Teemat voidaan muotoilla esimerkiksi kysymysmuotoon, jolloin ne toimivat haastattelijan apuna ja muistina haastattelutilanteessa. Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden monipuoliselle keskustelulle ja vuorovaikutukselle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b) Se myös mahdollistaa kokemustiedon keräämisen, sillä sen keskiössä ovat haastateltavien asioille antamat merkitykset (Hirsjärvi & Hurme, 2009, s. 48).

Haastatteluiden tavoitteena oli selvittää, millainen opetusmateriaali toimisi parhaiten nuorten kanssa ja millaista teoriaa ja tehtäviä se voisi sisältää. Tarkoituksena oli myös kuulla asiantuntijoiden kokemuksia nuorten seurusteluväkivallasta. Opinnäytetyön aiheeseen ja haastattelun teemoihin osaavat parhaiten vastata väkivaltatyön ammattilaiset. Opinnäytetyöraportin luvussa 2 esiteltiin tilaaja, Kanta-Hämeen perhetyö ry ja mainittiin ankkuritiimin yhteydestä tähän opinnäytetyöhön. Molemmissa yksiköissä tehdään tiivistä työtä nuorten kokeman väkivallan parissa, joten toiveena oli alusta asti löytää haastateltavat heidän tiimeistään. Myöhemmin heräsi ajatus haastatella Ensi- ja turvakotien liiton asiantuntijaa, joka on tehnyt opinnäytetyön tietoperustan kannalta tärkeän ”Seurustelun ei kuulu satuttaa” (2019) -tutkimuksen. Tilaaja auttoi potentiaalisten haastateltavien etsimisessä muun muassa ehdottamalla työyksiköstään työntekijöitä.

Tutkimussuunnitelman valmistumisen jälkeen aineistonhankinnan prosessi eteni tutkimusluvan pyytämällä tilaajalta. Sen myöntämistä odottaessa oli mahdollista suunnitella haastattelukysymykset, haastattelusuostumuslomakkeet ja saatekirje. Tutkimusluvan saapumisen jälkeen aloitettiin haastatteluiden järjestäminen. Halukkuutta haastatteluun selvitettiin sähköpostitse. Haastateltaville lähetetyssä sähköpostissa kerrottiin lyhyesti opinnäytetyön tekijöistä, aiheesta ja tilaajasta. Sähköpostista selvisi myös haastattelun tarkoitus ja toteutustapa sekä haastatteluille suunniteltu aikataulu.

Sähköpostissa oli liitteenä haastattelun saatekirje ja suostumuslomake (liitteet 1 ja 2). Saatekirje sisälsi tarkempaa tietoa haastattelun käytännöistä sekä haastattelukysymykset. Kysymykset päätettiin antaa etukäteen, jotta haastateltavat voisivat valmistautua haastattelutilanteeseen ja vastauksista saataisiin kattavat. Suostumuslomakkeessa pyydettiin suostumusta ammattinimikkeen ja organisaation nimen käyttöön opinnäytetyöraportissa, sekä haastattelun videointiin. Suostumus kaikkiin näihin saatiin jokaiselta asiantuntijalta. Lisäksi tilaajan organisaatiosta saatiin yksi haastateltava lisää, jolloin haastateltavien määrä oli yhteensä neljä. Haastateltavien tuli allekirjoittaa ja palauttaa suostumuslomakkeet ennen haastattelujen toteutumista.

Alun perin haastattelut oli tarkoitus toteuttaa kasvotusten, COVID-19 pandemian aiheuttaman poikkeustilan vuoksi lähikontakteja oli syytä välttää. Oli pohdittava muita vaihtoehtoja haastatteluiden toteutukselle. Haastattelut päätettiin järjestää Microsoft Teams -sovelluksen välityksellä. Sovellus mahdollistaa verkkotapaamisen video- ja ääniyhteydellä ja oli opinnäytetyön tekijöille entuudestaan tuttu. Tapaamisen pystyy tallentamaan tietokoneelle, mikä mahdollistaa tiedon eheän säilymisen ja on tärkeää aineiston analyysissa. Haastattelun tallentamisesta sovittiin kaikkien haastatteluun osallistujien kesken suostumuslomakkeessa. Lisäksi verkkotapaamisia on usein helppo aikatauluttaa kaikille sopiviksi. Sovelluksen käyttömahdollisuutta ja osaamista tiedusteltiin haastateltavilta hyvissä ajoin ennen haastattelutilannetta.

Haastattelukysymyksiä muotoiltiin opinnäytetyön tavoitetta ja tarkoitusta tarkastellen. Kysymyksiä muotoiltaessa pohdittiin, mitkä ovat olennaisimmat ja kattavat mutta tiiviit kysymykset, joilla saadaan tietoa seurusteluväkivallasta sekä opetusmateriaalin ominaisuuksista. Ensiksi oli tärkeää selvittää haastateltavien ammattinimike ja työkokemus, jotta haastatteluille saadaan rakennettua luotettavuutta. Seuraavaksi oli pohdittava, millä kysymyksillä parhaiten kartoittaa jo tehtyä väkivaltatyötä, sekä miten parhaiten saada tietoa seurusteluväkivallan ilmiöstä työntekijöiden arjessa. Lopuksi oli pohdittava, miten saada tietoa opetusmateriaalin mahdollisilta tulevilta käyttäjiltä ja miten kartoittaa työssä toimivia menetelmiä. Haastattelukysymysten muotoilun jälkeen ne lähetettiin kommentoitavaksi tilaajalle ja opinnäytetyöryhmäämme.

Saadun palautteen jälkeen hioutui kuusi kysymystä, joiden koettiin parhaiten nostavan esiin opinnäytetyön kannalta tärkeitä teemoja. Haastattelukysymykset perustuivat opinnäytetyön tutkimustehtävään ja sille asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Kysymykset olivat seuraavat:

1. Mikä on ammattinimikkeesi ja kuinka kauan olet tehnyt väkivaltatyötä?
2. Miten nuorten seurusteluväkivalta näkyy työssäsi?
3. Mitä seurusteluväkivalta on yleisimmillään ja mitä vaikutuksia sillä on?
4. Mitä teemoja opetusmateriaalin tulisi sisältää, jotta se tukisi seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyä?
5. Miten osallistaa nuoria teemojen läpikäyntiin?
6. Millaisia harjoitteita opetusmateriaalin tulisi sisältää?

Kysymyksissä painotettiin ennaltaehkäisevän työn näkökulmaa, sillä se on opinnäytetyön keskiössä. Opetusmateriaalin teoriaosuus oli tarkoitus koota opinnäytetyön tietoperustan pohjalta, joten haastattelukysymyksissä keskityttiin teorian sijaan tehtäviin sekä opetusmateriaalin toimivuuteen ja kiinnostavuuteen.

Haastatteluiden järjestelyissä tulee pohtia, kuka haastattelee ja kuinka kauan haastattelulle on syytä varata aikaa. Oleellista on myös miettiä haastattelupaikkaa ja haastatteluun tarvittavia välineitä (Hirsjärvi & Hurme, 2009, ss. 73–74) Kun haastattelukysymykset oli muotoiltu, voitiin arvioida, että yhteen haastatteluun kuluu noin 45 minuuttia. Arvioitu aika ilmoitettiin haastateltaville ennen haastattelua. Kuten jo mainittu, haastattelut toteutettiin etänä, joten jokainen haastatteluun osallistuja sai itse päättää, missä oli haastatteluhetkellä. Jokainen haastatteluun osallistuja tarvitsi osallistumiseen tietokoneen, mikin ja Microsoft Teams -sovelluksen.

Haastateltavia oli yhteensä neljä: Ensi- ja turvakotien liiton työntekijä, Ankkuritiimin työntekijä sekä kaksi Kanta-Hämeen perhetyö ry:n työntekijää. Haastattelutilanteita oli yhteensä kolme, ja ennen haastatteluja sovittiin työnjako niin, että jokainen opinnäytetyön tekijöistä otti yhden haastattelutilanteen vastuulleen. Ankkuritiimin ja Ensi- ja turvakotienliiton työntekijän kanssa käytettiin yksilohaastattelua. Menetelmäksi valittiin yksilohaastattelu, sillä se on helpompi aikatauluttaa ja mahdollistaa yksilöllisemmän

haastattelukokemuksen. Kanta-Hämeen perhetyöltä saatiin kaksi haastateltavaa, jotka toivoivat, että heitä haastateltaisiin yhdessä. Toivetta kunnioittaen päädyttiin parihaastatteluun. Haastattelun alussa esittäydettiin ja kerrottiin lyhyesti opinnäytetyöstä sekä haastattelun tarkoituksesta. Sen jälkeen haastattelut etenivät haastattelukysymysten mukaan. Kysymykset toimivat hyvin, ja niiden pohjalta käytiin monipuolisia keskusteluja. Haastattelun lopussa kiitettiin haastatteluun osallistumisesta. Ankkuritiimin ja Kanta-Hämeen perhetyö ry:n työntekijöiden haastatteluissa kului noin 45 minuuttia. Ensi- ja turvakotien liiton työntekijän haastattelu kesti noin 90 minuuttia. Kestoon vaikutti se, kuinka laajat haastateltavien vastaukset olivat ja kuinka paljon vuoropuhelua ja lisäkysymyksiä haastattelu sisälsi.

Haastattelut onnistuivat suunnitellusti. Haastattelut järjestettiin ajallaan, haastateltavien kanssa etukäteen sovittuina päivinä. Etäyhteys Microsoft Teamsin kautta toimi moitteettomasti. Haastattelut tallennettiin opinnäytetyön tekijöiden omille henkilökohtaisille tietokoneille Microsoft Streamin kautta.

5.2.2 Haastatteluaineiston teemoittelun tulos

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellisen otteen ei tarvitse olla yhtä vahvaa kuin perinteisessä tutkimuksessa. Vilkan ja Airaksisen (2003, s. 64) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimushaastatteluiden litteroinnissa ja analysoinnissa riittää, kun keskitytään opinnäytetyön sisältöjen kannalta tärkeisiin aiheisiin.

Tässä opinnäytetyössä haastateltiin neljää asiantuntijaa, jotta saatiin luotettavaa ja ajankohtaista tietoa opetusmateriaalin sisältöihin. Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua, joka on luonteva menetelmä temahaastattelun analysoimiseen. Teemoittelussa on tarkoituksena muodostaa haastattelurungon sekä saatujen vastausten pohjalta eri teemoja, joiden mukaan kerätty aineisto järjestellään (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006c). Eri haastateltavien vastauksia vertailtiin keskenään ja tarkasteltiin, mitä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia niissä esiintyi. Saatujen vastausten pohjalta muodostettiin sisältöä opetusmateriaaliin.

Teemoittelu aloitettiin litteroinnilla. Ennen litteroinnin aloittamista päätettiin, että litteroidaan vain ne kohdat, joissa vastattiin kysymyksiin ja jotka liittyivät opinnäytetyöhön.

Litteroinnista jätettiin pois esimerkiksi alun esittelyt. Litterointi tapahtui opinnäytetyön tekijöiden omilla tietokoneilla, Microsoft Word -sovelluksen avulla. Litteroitua materiaalia tuli yhteensä 17 sivua. Kun litteroinnit oli tehty, jokainen tekijä poisti haastatteluvideot tietokoneiltaan. Videoita ja niiden sisältöä käsitteivät vain opinnäytetyön tekijät, kuten suostumuslomakkeessa oli sovittu.

Kun aineisto oli litteroitu, voitiin vastauksia alkaa analysoida. Aineisto siirrettiin OneNote-sovellukseen niin, että ensin kirjoitettiin haastattelukysymykset ja sen jälkeen jokaisen haastatellun vastaukset siirrettiin kysymys kerrallaan litteroidusta aineistosta OneNoteen. Jokainen haastateltu sai oman sarakkeen ja fonttiväriin, jotta vastaukset erottuivat selkeästi toisistaan. Lopputuloksena oli kolme värikoodattua saraketta, jotka jakautuivat haastattelukysymysten mukaan. Täten haastateltavien vastauksia oli helppo vertailla keskenään.

Vastauksia alettiin tarkastelemaan haastattelukysymys kerrallaan. Vertaillen vastauksia toisiinsa, löytyi yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Vastauksissa toistuvat yhtäläisyydet korostettiin fontin kokoa suurentamalla. Teemoittelua tarkasteltiin useita kertoja, jotta voitiin olla varmoja vastausten yhtäläisyydestä. Koska jokainen oli haastatellut eri asiantuntijaa, täytyi kaikkien tekijöiden olla läsnä analysointivaiheessa, jotta lisäkysymyksiin ja tarkennuksiin saatiin vastaus ja minimoitiin väärintulkinnan mahdollisuus.

Ammattinimikettä ja työkokemusta kartoittavien kysymysten vastaukset erosivat paljon toisistaan. Ammattinimikkeet olivat kaikilla paitsi kriisityöntekijöillä erilaiset. Työkokemus vaihteli haastateltavien välillä, mutta osa haastateltavista vastasivat kysymykseen niin, että kertoivat ajastaan nykyisessä työpaikassaan. Tämä ei siis kokonaisuudessa kerro kaikkien haastateltavien työkokemuksesta. Vastausten eroavaisuuksista huolimatta yhtäläisyyksiä oli kaikkien ura väkivaltatyössä. Nuorten seurusteluväkivallan näkyvyydestä vastausten yhtäläisyytenä oli verkkotyön merkitys ennaltaehkäisevässä työssä. Useampi haastateltava toi esiin Chat-palveluiden olleen jatkuvassa käytössä työssä. Myös nuorten kuulosteleva ote nousi puolilta haastateltavista.

Kolmas kysymys kartoitti *seurusteluväkivallan ilmenemistä ja vaikutuksia*. Vastauksissa yhteneviä piirteitä olivat seksuaaliväkivalta, töniminen, elämän ja sosiaalisten kontaktien

rajaaminen, haukkuminen ja mustasukkaisuus. Seurusteluväkivallan vaikutusten vastaukset erosivat toisistaan, mutta yhtenäisyytenä löytyi syyllisyydentunteet ja henkinen kuormittavuus.

Neljäs kysymys käsitteli opetusmateriaaliin tulevia teemoja ja oli vastausten laajuuden perusteella haastateltaville helpoin. Haastateltavien vastauksista löytyi useita yhteneväisyyksiä. Kaikista vastauksista korostui, että opetusmateriaalin tulee kertoa ensin, *mitä seurusteluväkivalta on. Väkivallan muodot, rohkaisu keskusteluun ja avun hakemiseen sekä seurustelun pelisäännöt esiintyivät* kaikkien haastateltavien vastauksissa. Vastauksissa toistui, että nuoria täytyy muistuttaa siitä, ettei väkivalta ole kokijan syy *eikä väkivaltaa tule hävetä*. Muita yhteneväisyyksiä oli *auttavien tahojen esittely* ja muistuttaminen siitä, että nuori on vastuussa toiminnastaan ja *on mahdollista muuttaa omaa tilannettaan*.

Viides kysymys käsitteli *nuorten osallistamista ja motivointia*. Haastateltavat vastasivat osittain tämän kysymyksen yhteydessä myös viimeiseen kysymykseen, opetusmateriaalin tehtäviin. Haastatteluissa yhteneväisiksi asioiksi nousi erilaisten tehtävätyyppien tärkeys, *konkreettinen tekeminen sekä erilaisten menetelmien hyödyntäminen*, kuten videot, Kahoot-sovellus ja testit. Kaikkia vastauksia yhdisti myös *anonymiteetin ja turvallisen tilan luomisen tärkeys*. Yli puolet vastaajista mainitsivat *ryhmätyöt* hyvänä nuorten osallistamisen keinona. Vastauksissa yhdistyi myös tunnin vetäjien roolin ja asenteen tärkeys. *Nuoren tasa-arvoinen kohtaaminen sekä helposti lähestyttävät ja aiheesta aidosti kiinnostuneet työntekijät* ovat nuorten motivoinnin tukena. Viimeiseen kysymykseen, millaisia harjoitteita opetusmateriaalin tulisi sisältää vastaukset jäivät heikoiksi. Suurin syy tähän oli jo aiemmin vastauksissa esiin tulleet menetelmät. Vastauksia yhdisti *erilaisten taidelähtöisten menetelmien, kuten piirtämisen, maalaamisen ja näyttelemisen hyödyntämisen*. Lopuksi lisäkommentteja kysyttäessä vastauksia yhdisti nuorten sosiaalisten paineiden huomioon ottaminen ja niiden vaikutus seurustelusuhteeseen.

Yhteneväisyyksien tarkastelun jälkeen analysoinnista pidettiin tauko, jotta liian pitkä keskittyminen ei vaikuta analysoinnin tuloksiin negatiivisesti. Seuraavana päivänä analysointi tarkistettiin ja jalostettiin eteenpäin. Analysoinnista nousseet teemat siirrettiin uuteen OneNote-pohjaan syvempää tarkastelua varten. Tässä vaiheessa vastaukset olivat edelleen jaoteltu kunkin haastattelukysymyksen mukaan. Aiheita tarkastellen löydettiin teemoja,

joiden alle useat yhteneväisyydet sijoittuvat. Tässä vaiheessa teemoja oli 16. Tämän jälkeen teemoja tarkasteltiin uudelleen, ilman haastattelukysymysten tuovaa jaottelua. Teemoja yhdistelemällä syntyi kuusi jäljelle jäävää pääteemaa:

- Seurusteluväkivalta, sen muodot ja seuraukset
- Väkivallalta suojaavat tekijät
- Normaalin seurustelun ominaisuudet
- Tunnetaidot ja omat rajat
- Turvallisuus ja tasa-arvo
- Tehtävien moninaisuus.

Kuva 1. havainnollistaa teemoittelun viimeistä vaihetta, jossa aiemmin saadut alateemat kiteytyvät pääteemoiksi.

Kuva 1. Aineiston teemoittelun viimeinen vaihe.

5.2.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Suomen perustuslaki takaa vapauden tieteelle ja tutkimukselle. Tutkijan tulee kuitenkin ymmärtää vapauten sisältyvä vastuu, ja ottaa huomioon tutkimukseen liittyvät eettiset kysymykset. Yleisten eettisten käsitteiden mukaan, tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta, sekä arvostaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä että luonnon monimuotoisuutta. Tutkimus tulee toteuttaa siten, ettei siitä

aiheudu tutkimuskohteelle minkäänlaisia haittoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7)

Tutkimuseettisen neuvottelulautakunnan (2012, ss. 6–7) luomassa oppaassa kuvataan hyvän tieteellisen käytännön keskeisiksi lähtökohdiksi muun muassa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta läpi tutkimusprosessin. Tutkimus-, tiedonhankinta- ja arviointimenetelmien tulee olla eettisesti kestäviä. Tutkimuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja raportoinnissa tulee muistaa tieteelliselle tiedolle asetetut vaatimukset. Edellä mainitut käytännöt koskevat tutkimustoiminnan ohella myös muun muassa opetusmateriaaleja, kirjallisesti ja suullisesti annettuja lausuntoja ja arviointeja. Hyvien tieteellisten käytänteiden noudattaminen on jokaisen työntekijän vastuulla. Jos tekijöitä on useampi, on sovittava kaikkien osapuolten vastuista, oikeuksista ja velvollisuuksista.

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa se, kuinka hyvin työn toteutusta selostetaan raportissa. Tekijän on kuvattava mahdollisimman tarkasti opinnäytetyöprosessin kaikkia vaiheita, jotta lukija voi luottaa opinnäytetyön lopputulokseen. Esimerkiksi aineistonhankinnassa on kerrottava selkeästi ja yksityiskohtaisesti haastatteluiden järjestelyistä ja haastattelutilanteiden toteutumisesta. (Hirsjärvi ym., 2018, s. 232)

Erityistä huolellisuutta on käytettävä lähteisiin viitattaessa. Käytettyihin lähteisiin tulee viitata oikein ja asianmukaisesti, näin kunnioitetaan muiden tutkijoiden tekemiä töitä. (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta, 2012, s. 6) Lähteiden valinnassa ja tulkinnassa tulee muistaa kriittisyys. Hyvältä kuulostava lähde ei aina suoraan sovellu tai liity oman opinnäytetyön aiheeseen. Jotta opinnäytetyön sisältö on luotettavaa, tulee myös lähteiden olla luotettavia. Lähteiden luotettavuuteen vaikuttaa muun muassa kirjoittajan tunnettavuus, lähteen ikä ja alkuperä sekä lähteen uskottavuus. (Hirsjärvi ym., 2018, ss. 113–114) Tässä opinnäytetyössä on pyritty siihen, että käytetyt lähteet ovat luotettavia. Huomiota on kiinnitetty etenkin lähteiden alkuperään ja julkaisuvuoteen. On myös harkittu, mitkä lähteet ja asiasällöt ovat tärkeitä opinnäytetyön tavoitteiden kannalta.

Opinnäytetyössä tehtävään aineistonhankintaan liittyy myös monia eettisiä kysymyksiä. Haastateltavilta ihmisiltä tai ryhmiltä on aina pyydettävä suostumus haastatteluun. Kirjallisessa suostumuslomakkeessa haastateltavalle tulee selventää, kuinka henkilötietoja

kerätään, käytetään, luovutetaan ja säilytetään (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, n.d.). On tehtävä etukäteen suunnitelma siitä, mihin kerätyt aineistot tallennetaan, miten ja mihin vastauksia käytetään ja miten ne lopuksi hävitetään. Opinnäytetyön teossa on myös otettava huomioon tietosuojaa koskevat asiat (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta, 2012, s. 6). On selvittävä, kuinka paljon tietoa haastateltavista saa näkyä raportissa. Lisäksi on muistettava vaitiolovelvollisuus henkilökohtaisten tietojen osalta.

Opinnäytetyössä on pohdittu produktuun, eli opetusmateriaaliin, liittyviä eettisiä näkökulmia. Seurusteluväkivalta on aiheena hyvin raskas ja kohderyhmänä ovat yläkouluikäiset nuoret. On ollut oleellista ja eettisesti tärkeää miettiä, mitä asioita seurusteluväkivallasta opetusmateriaaliin sisällytetään ja miten asiat ilmaistaan, jotta ne ovat sopivia kohderyhmän ikää ja kehitystasoa ajatellen. Opetusmateriaalia tehdessä on esimerkiksi käytetty nuorille tuttua kieltä ja vältetty ammattisanaston käyttöä. Eettisyyttä pohdittaessa päätettiin opetusmateriaalista jättää esimerkiksi ylisukupolvisuuden käsite pois, sillä se saattaa herättää nuorissa negatiivisia tunteita. Jos nuori esimerkiksi tunnistaa ylisukupolvisuuden piirteitä omassa elämässään, hän voi reagoida hyvin voimakkaasti.

Yhdessä tilaajan kanssa on keskusteltu ammattilaisen roolin tärkeydestä tiedon antajana. Ammattilaisella on taitoa ja tietoa vastata nuorten tarpeisiin ja ohjata tarvittaessa nuoria oikean avun piiriin. Opetusmateriaalin käyttöä ajatellen, ammattilaisen tulee tiedostaa nuorten yksilölliset kokemukset ja huomioida, jos aihe herättää osallistujassa suuria tunteita. Ammattilaisen tulee turvata tilanne niin, että osallistuja ei kerro ryhmätilanteessa häntä mahdollisesti vahingoittavia asioita. Ammattilaisen tulee myös muistuttaa osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Aiheen vakavuuden takia on suunniteltu opetushetken tarvittavat aloitus ja lopetus. Olisi epäeettistä ja vahingollista nostaa raskas aihe esille ilman aiheeseen sopivaa alustusta ja lopuksi jättää nuoret yksin omien ajatusten kanssa.

6 PRODUKTINA OPETUSMATERIAALI ENNALTAEHKÄISEVÄÄN VÄKIVALTATYÖHÖN

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tärkeimpänä tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa opetusmateriaali seurusteluväkivallasta, jonka pohjalta tilaaja pystyy luomaan toimivan ja mielenkiintoisen oppitunnin jalkautuessaan yläkouluihin. Käytettäessä opetusmateriaalia yläkouluissa korostuu väkivallan ennaltaehkäisemisen näkökulma, joten se näkyy myös opetusmateriaalin sisällöissä.

Tässä osiossa esitellään toimivan opetusmateriaalin piirteitä. Sen jälkeen paneudutaan tarkemmin opetusmateriaalin suunnittelun ja toteuttamisen prosessiin.

6.1 Toimivan opetusmateriaalin piirteet

Jotta opinnäytetyön lopullisesta tuotoksesta, opetusmateriaalista, saadaan kaikki hyöty irti, on mietittävä, millainen on toimiva opetusmateriaali. Koskelo, Kuusisto ja Talasma ovat tehneet kehittämishankkeen (2009), jossa he kuvaavat opetusmateriaalin laatimiseen liittyviä seikkoja. Hankkeen sisällöt on lähinnä suunnattu opettajille, mutta niitä voi soveltaa tämän opinnäytetyön opetusmateriaaliin. Hyvä opetusmateriaali sisältää sellaisia tietoja ja harjoituksia, jotka lisäävät oppijoiden mielenkiintoa ja motivaatiota. Opetusmateriaalin sisällöt mahdollistavat sellaisten menetelmien käytön, jotka opettavat aiheen lisäksi muun muassa kriittistä ajattelua, ongelmanratkaisutaitoja ja keskustelutaitoja. Opetusmateriaalin sisältämien tehtävien suunnittelussa tulee ottaa huomioon opetustilat, ryhmän koko ja aika. (Koskelo ym., 2009, ss. 6–7)

Hyvän opetusmateriaalin sisällöt ovat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Opetusmateriaalin tekstit suunnitellaan kohderyhmää palveleviksi (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 51). Kun kohderyhmänä ovat nuoret, tulee tekstin olla helposti ymmärrettävää ja nuoria kiinnostavaa. Ammattisanaston käyttöä tulee välttää ja vieraat käsitteet on hyvä avata. On tärkeää, että materiaalin kieliasu palvelee kohderyhmän lisäksi myös asiantuntijaa, joka materiaalia käyttää. Mitä paremmin asiantuntija tuntee opetusmateriaalin omakseen, sitä helpompi hänen on käyttää sitä apunaan jalkautuessaan yläkouluun. (Koskelo ym., 2009, s. 7) Tässä opinnäytetyössä yksi toimivan opetusmateriaalin tärkeä piirre on sen muokkautuvuus. Tarkoituksena on, että opetusmateriaalin ulkoasua ja sisältöjä pystyy tulevaisuudessa helposti muokkaamaan ja päivittämään ajankohtaiseen muotoon. Näin opetusmateriaali

pysyy myös eettisesti kestäväenä, kun tietojen oikeellisuus ja luotettavuus säilyy (Hirsjärvi ym., 2018, ss. 113–114).

6.2 Opetusmateriaalin prosessin kuvaus

Opinnäytetyön suurin ja työläin vaihe oli opetusmateriaalin muodostaminen. Asiantuntijahaastatteluissa kartoitettiin opetusmateriaalin ominaisuuksia, ja heti haastatteluiden jälkeen alkoi piirtymään vahva kuva sen sisällöistä ja ulkoasusta. Opetusmateriaalin tekeminen oli mielekästä, sillä siinä oli sallittua päästää omaa luovuuttaan valloilleen, vaikka sisältö pohjautuikin tietoperustaan sekä asiantuntijahaastatteluihin.

Seuraavaksi kuvataan tarkemmin opetusmateriaalin suunnittelu- ja toteutusprosessi. Ensin avataan suunnitteluvaihe ja perustellaan opetusmateriaalin valitut teemat ja tehtävät. Sen jälkeen esitellään opetusmateriaalin konkreettista muotoa ja lopuksi kuvataan, kuinka opetusmateriaalia testattiin. Opetusmateriaalin arviointi on luvussa 7, jossa arvioidaan koko opinnäytetyön prosessia.

6.2.1 Opetusmateriaalin suunnittelu

Opetusmateriaalin valmistaminen alkoi sisällön suunnittelulla. Materiaali sisältää tietoa muun muassa siitä, mitä seurusteluväkivalta on, miten siltä voi suojautua, miten olla turvallinen seurustelukumppani ja mistä voi hakea apua kohdatessaan väkivaltaa. Teoriatiedon lisäksi opetusmateriaali sisältää erilaisia tehtäviä, joita nuoret tekevät oppitunnin aikana. Toiminnallisten harjoitusten on todettu nostattavan oppilaiden vireystilaa, jolloin keskittyminen ja mielenkiinto aiheeseen lisääntyvät (Henttu & Ihatsu, 2016, s. 7).

Asiantuntijahaastatteluissa ja niistä saadun aineiston analyysissä nousseet teemat johdattelivat pitkälti opetusmateriaalin teemoja. Kun opetusmateriaalin sisällön runko oli tiedossa, aloitettiin tiedonhankinta. Tiedonhankinnassa oli tarkkaan harkittava käytettävät lähteet, sillä lähdemateriaalia oli paljon. Tietoa etsittiin opinnäytetyön tietoperustan lähteistä sekä erilaisten viranomaistahojen ja valtakunnallisten järjestöjen ylläpitämillä sivuilta.

Tietopakettien kohdalla tulee olla erittäin tarkka lähdekritiikissä. Kerättyjen tietojen oikeellisuus ja luotettavuus on aina varmistettava. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 53) Oli siis harkittava tarkasti, mitä tietoa opetusmateriaaliin valittiin ja mitä lähteitä pidettiin luotettavana. Luotettavien lähteiden ja tiedon löydyttyä oli rajattava, mitä osia opetusmateriaaliin sisällytetään, jotta siitä tulisi sisällöltään tiivis ja tehokas.

Tilaaajan kanssa sovittiin ulkoasun viimeistelystä. Ensi- ja turvakotien liiton logon ja värimaailman tilaaja lisää itse. Tilaja ehdotti ratkaisua, koska se säästää aikaa ja vähentää ylimääräistä työtä opetusmateriaalin toteutusvaiheessa.

6.2.2 Opetusmateriaaliin valitut teemat ja tehtävät

Opetusmateriaalin sisällöt muodostuivat asiantuntijahaastatteluiden, tilaaajan palautteen ja luotettavien lähteiden pohjalta. Teemoittelussa nousseet teemat jalostettiin lähes suoraan opetusmateriaalin teemoiksi. Teemat *Seurusteluväkivalta, sen muodot ja seuraukset, Väkivallalta suojaavat tekijät, Normaalin seurustelun ominaisuudet sekä Tunnetaidot ja omat rajat* valittiin suoraan opetusmateriaalin teemoiksi. Teema *Normaalin riitelyn erottaminen väkivallasta* nousi jo ensimmäisen kerran pohdintaan opinnäytetyön alkuvaiheissa, kun teemoja pohdittiin tilaaajan kanssa. Teema toistui aineiston analysoinnissa. Muut teemat liittyivät enemmän opetusmateriaalin sisällön ulkopuolella oleviin asioihin, kuten ohjaajan rooliin ja tunnin eettiseen toteuttamiseen.

Teemoittelun tuloksena ilmeni selkeästi, että seurusteluväkivallan käsite, seurusteluväkivallan muodot ja vaikutukset tulee sisällyttää opetusmateriaaliin. Tämän vuoksi ne ovat opetusmateriaalin avusteemat. Myös Kovasen tutkimuksen (2019, s.16) perusteella nuorten on vaikea erottaa hyväksyttävä ja tuomittava käytös seurustelusuhteessa. Aloittaessaan seurustelua nuori, joka on kokenut lämpimiä ja positiivisia kokemuksia perheessään, osaa odottaa samantyyppisiä kohtaamisia seurustelusuhteissaan. Jos näitä kokemuksia ei ole ollut, voi nuoren olla vaikea tunnistaa oikean ja väärän rajaa. Kokemattomalle nuorelle seurustelun pelisäännöt voivat olla epäselviä; rakkaudeksi kuvitellaan niin mustasukkaisuus kuin omistushalukin. Nuori voi ajatella rakkauden olevan oikeutettu rajoittamaan elämää, hyväksymään niin fyysisen väkivallan kuin seksuaalisuutta loukkaavan väkivallankin.

Jussi Aaltosen (2012) oppaassa Turvataitoja nuorille - Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn korostetaan tunnetaitojen opetteluun olevan yhteydessä aikuisiän tunne-elämään ja täten nuoruudessa opittujen taitojen lisäävän turvallisuuden tunnetta ja toimivan ennaltaehkäisevästi. Tunnetaitoja käsittelemällä nuori oppii vastuunottoa ja omia rajojaan. Täten on perusteltua sisällyttää tunnetaitojen teema myös opetusmateriaaliin.

Kovasen tutkimuksesta ilmeni, että nuoret ymmärtävät suojaavien tekijöiden merkityksen elämässään. Nuoret pitävät tärkeänä myös sitä että, heille opetetaan aikuisten taholta hyväksytyt ja tuomittavat käytökset ero seurustelusuhteissa. (Kovanen, 2019 ss. 44, 47) Väkivallalta suojaavat tekijät ja normaalin seurustelun ominaisuudet olivat myös haastatteluaineiston analysoinnissa saatuja teemoja. Jotta opetusmateriaali vastaisi nuorten toiveisiin saada oikealaista tietoa normaalista ja hyväksyttävästä seurustelusta sekä auttaisi heitä tunnistamaan suojaavat tekijät elämässään, valittiin molemmat teemat opetusmateriaaliin.

Nuorten on vaikea puhua kokemastaan seurusteluväkivallasta leimautumisen pelossa ja nuoret kokevat tärkeäksi esittää ulkopuolisille, että seurustelussa on kaikki hyvin. Nuoret kuitenkin kokevat tärkeänä, että väkivallasta keskustellaan ja he tulevat kuulluiksi. Seurusteluväkivalta on uhka nuoren kasvulle ja kehitykselle, sen seuraukset voivat olla vakavat. Tämän vuoksi on tärkeää, että asiasta keskustellaan avoimesti, jotta avun saamisen kynnyksellä olisi mahdollisimman matala. Kovasen tutkimuksesta käy ilmi nuorten toive kohdata aikuisia, jotka ottavat asian puheeksi, kuuntelevat nuorten kokemuksia ja antavat oikeanlaista tietoa seurusteluväkivallasta. (Kovanen, 2019 ss 50, 52, 56) On siis perusteltua lisätä väkivallasta puhuminen omaksi teemakseen opetusmateriaaliin.

Aineiston analysoinnin ja tarkastelun jälkeen opetusmateriaalin teemoiksi valikoituivat seuraavat:

- Mitä on seurusteluväkivalta?
- Väkivallan eri muotoja
- Mitä seurauksia väkivallalla on?
- Mitä ovat tunnetaidot?
- Mitkä asiat voivat suojata väkivallalta?

- Miten erottaa väkivallan normaalista riitelystä?
- Miksi väkivallasta kertominen on vaikeaa ja miksi siihen täytyy puuttua?

Teemojen käsittelyyn kuuluu teoriaosuus ja teorian tueksi on tehtäviä. Kaikkiin teoriaosuuksiin ei ole tehtäviä, jotta opetusmateriaalin koko pysyy tiiviinä. Tilaajan antaman palautteen mukaan tehtävien määrä ja yhteys teoriaan oli riittävä. Teemat, joihin tehtäviä sisältyy, ovat seuraavat: Väkivallan eri muotoja, Mitkä asiat voivat suojata väkivallalta? ja Mitä ovat tunnetaidot? Lisäksi tehtävänä ovat Esitystehtävä ja Tietovisa, joita voi käyttää teemasta ja teoriasta riippumatta. Kuva 2. havainnollistaa opetusmateriaalin sisällysluettelo, otsikointia sekä liitteitä.

Kuva 2. Seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyn opetusmateriaalin sisällysluettelo.

SISÄLLYSLUETTELO

1	TEORIAA	1
1.1	Mitä on seurusteluväkivalta?	1
1.2	Väkivallan eri muotoja	1
1.3	Mitä seurauksia väkivallalla on?	2
1.4	Mitä ovat tunnetaidot?	3
1.5	Mitkä asiat voivat suojata väkivallalta?	3
1.6	Miten erottaa väkivallan normaalista riitelystä?	3
1.7	Väkivallasta kertominen on vaikeaa. Miksi?	3
1.8	Väkivaltaan täytyy puuttua	4
2	TEHTÄVIÄ	5
2.1	Kartoittava kysely	5
2.2	Väkivallan eri muotoja	5
2.2.1	Yhdistä käsitteitä	5
2.2.2	Mini caset	6
2.2.3	Janatehtävä	7
2.3	Mitkä asiat voivat suojata väkivallalta?	8
2.3.1	Millainen on hyvä seurustelukumppani?	8
2.3.2	Hyvän kodin resepti	8
2.3.3	Turvapaikkaharjoitus	9
2.3.4	Suojaavat tekijät	10
2.3.5	Minun reviirini	10
2.3.6	Ei:n harjoittelu	10
2.4	Mitä ovat tunnetaidot?	11
2.4.1	Missä ärsytys tuntuu?	11
2.4.2	Temperamenttisesti	12
2.4.3	Miltä minusta tuntuu juuri nyt?	12
2.4.4	Ajatusvirheet	13
2.4.5	Tunnepäiväkirja	14
2.4.6	Vahvuuskortit	14
2.5	Esitystehtävä/case	15
2.6	Tietovisa	16
	LÄHTEET	18

Liitteet omina tiedostoinaan

Liite 1 Yhdistä väkivallan ilmenemismuodot oikeisiin käsitteisiin
 Liite 2 Tikku-ukko
 Liite 3 Opettele sanomaan EI
 Liite 4 Temperamenttisesti
 Liite 5 Miltä minusta tuntuu juuri nyt
 Liite 6 Ajatusvirheet
 Liite 7 Tunnepäiväkirja
 Liite 8 Caset
 Liite 9 Tietovisa

Asiantuntijahaastattelussa ilmeni, että tehtävien suoritustapoja olisi hyvä olla useita, jotta aihetta voidaan tarkastella eri näkökulmista. Tämän vuoksi opetusmateriaaliin tehtiin yksilö-, pari- ja ryhmätehtäviä. Asiantuntijoiden mukaan nuorten itse tekemät oivallukset motivoivat enemmän, kuin aikuisen toimesta annettu tieto. Opetusmateriaalin tehtävät tukevat nuorten osallistamista, jotta halu väkivallattomaan elämään ja viestin vastaanottamiseen olisi parhain mahdollinen.

Asiantuntijahaastattelussa korostui myös anonymiteetti. Vaikka opetusmateriaalia käytettäessä luodaan turvallinen tila keskustelulle, tulee varmistaa, että kukaan ei jaa liian intiimiä tietoa. Kaikkia haastatteluja yhdisti Kahoot-sovelluksen käyttö ennaltaehkäisevän työn välineenä, koska sillä voi kerätä ryhmästä tietoa ja yksilöiden anonymiteetti säilyy. Asiantuntijat kuvasivat myös sovelluksen tuttuuden ja helppokäyttöisyyden auttavan väkivallasta keskustellessa. Nuoresta voi tuntua luonnolliselta osallistua oman älylaitteensa kautta. Idean innoittamana opetusmateriaaliin luotiin Kahoot-kysely, joka kartoittaa ryhmän kokemuksia ja tietoutta seurusteluväkivallasta.

Haastatteluissa keskusteltiin ennaltaehkäisevän työn tekemisestä positiivinen näkökulma huomioon ottaen. Haastatteluissa painotettiin, että positiivinen lähestymistapa on välttämätön, jotta aiheesta keskustellessa ei synny liian kärkevä tai holhoava sävy. Tehtävissä positiivinen näkökulma ilmenee esimerkiksi hyvän seurustelukumppanin ja hyvän kodin- pohdinta tehtävissä. Pohdinta ominaisuuksista, joita etsii seurustelukumppanistaan, auttaa hahmottamaan myös sitä, millainen kumppani itse on.

Asiantuntijahaastatteluissa pohdittiin ryhmäpaineen vaikutusta nuoren päätöksenteossa. Päätökset voivat joskus olla oman halun vastaisia ja seuraukset odottamattomia. Nuoren saattaa olla vaikea kieltäytyä tilanteesta esimerkiksi ulkopuoliseksi joutumisen pelossa. Tämän takia opetusmateriaaliin luotiin tehtäviä, joissa haetaan tuntumaa kieltäytymiselle ja harjoitellaan omien rajojen asettamista.

Kuten Aaltonen (2012. ss. 55–56) kuvaa, tunnetaitojen harjoittelu auttaa nuorta ottamaan vastuuta käyttäytymisestään ja lisää turvallisuuden tunnetta. Tunteiden tunnistaminen, ennakoiminen, ymmärtäminen ja ilmeneminen ovat kaikki tunnetaitoihin kuuluvia osa-alueita. Tunteet ilmenevät jokaisella eri tavalla, ja siksi tuotimme tunteiden tunnistamiseen

erilaisia yksilötehtäviä. Yksilötehtävillä mahdollistetaan myös jokaiselle rauhallinen hetki pohtia omia tunteitaan. Tuotettu tehtävä auttaa nuorta havainnoimaan tunteitaan, sekä ymmärtämään tunteiden erilaiset ilmenemismuodot. Tehtävä voi myös helpottaa tunteiden tunnistamista toisessa. Tunteiden tunnistamisen motivoimiseksi valittiin tunnepäiväkirja - tehtävä.

6.2.3 Opetusmateriaalin toteutus

Kun opetusmateriaalin teemat oli päätetty, aloitettiin sisällön rakentaminen. Teoriaosuuteen oli helppo löytää sisältöä, sillä aiheet ja otsikot olivat jo tiedossa. Teoriaosuuksien lähteinä käytettiin samoja lähteitä kuin opinnäytetyön tietoperustassa. Tietoperustan lähteiden lisäksi teoriaosuudessa käytettiin asiantuntijahaastatteluissa ilmenneitä lähteitä. Näitä lähteitä olivat Elisa de Boerin ja Salla Hiltusen (n.d.) tekemä *My Space, Not Yours! - menetelmäopas seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ilmiöiden käsittelemiseen nuorten kanssa* ja Rikosuhripäivystyksen vuonna 2018 tekemä opas *Mitä on seurusteluväkivalta? - pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta*. Teoriaosuudessa noudatettiin Hämeen ammattikorkeakoulun lähdeviiteoppaan ohjeita lähteiden merkinnässä.

Tehtäväosuudessa sai käyttää luovuutta. Osa tehtävistä oli sellaisia, jotka opinnäytetyön tekijät suunnittelivat ja kehittivät itse, ilman mallia ja lähteitä. Itse kehitettyjä tehtäviä olivat *Yhdistä käsitteitä* -tehtävä, jossa yhdistetään väkivallan tekoja oikeisiin väkivallan ilmenemismuotoihin ja *Suojaavat tekijät* -tehtävä, jossa pohditaan väkivallalta suojaavia asioita. Muiden tehtävien ideat pohjautuivat lähteisiin, mutta sisällöt ja toteutustapa kehitettiin opetusmateriaalin teemojen näkökulmasta. Esimerkiksi opetusmateriaalissa olevan tietovisan pohjana käytettiin Rikosuhripäivystyksen vuonna 2018 tekemään tietovisaa, mutta kysymyksiä ja vastauksia muotoiltiin uudelleen, lisättiin ja poistettiin. Kun kaikki tehtävät oli tuotettu tämän opetusmateriaalin tarkoitukseen ja tavoitteisiin sopiviksi tarvittiin vielä tehtävien liitetiedostot. Tehtäväosuuksiin tarvittavat liitteet tuotettiin itse. Kirjalliset liitteet tuotti Anni Tienhaara ja visuaaliset liitteet Sari Vainola.

Opetusmateriaalin lopullinen muoto on kansio, joka sisältää opetusmateriaalin Word-tiedostona ja tehtäviin tarvittavat liitteet PDF-tiedostoina. Muoto valittiin yhdessä tilaajan kanssa. Päätökseen vaikutti tilaajalle tuttu tiedostomuoto, tiedoston helppo käytettävyys,

siirrettävyys ja muokattavuus. Tilaajan kanssa on sovittu, että opetusmateriaali tulee vain tilaajan organisaation, Kanta-Hämeen perhetyö ry:n yksityiseen käyttöön. Opinnäytetyön kannalta se tarkoittaa sitä, että opetusmateriaalia ei julkaista Theseuksessa ja siksi sitä ei lisätä raportin liitteeksi. Opetusmateriaalista on otettu kuvat sisällysluettelosta ja tehtävästä, rakenteen ja jäsentelyn havainnollistamisen tueksi.

Opetusmateriaalin ulkoasuun on prosessin alusta lähtien kiinnitetty huomiota. Selkeys ja helppolukuisuus ovat olleet tavoiteltavia piirteitä. Tilaajan kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta opetusmateriaalin sisältöjen asettelu selkeytyi prosessin edetessä. Opetusmateriaali jakautuu kahteen osaan, teoriatietoon ja tehtävien ohjeistuksiin. Tällä jaolla helpotetaan sisällöstä toiseen siirtymistä nopeasti. Yksityiskohtainen sisällysluettelo ja otsikointi auttavat käyttäjää löytämään etsimänsä tiedon. Teoria ja tehtävät jakautuvat omiksi alaluvuikseen teemojen mukaisesti. Alaluvuilla luodaan selkeyttä ja mahdollistetaan sisällön yksityiskohtainen räätälöinti. Käyttäjä voi helposti valita haluamansa teemat ja löytää niihin liittyvät tehtävät. Jokaisen tehtävän alussa on määritelty tehtävän tyyppi, kesto ja mahdolliset tarvikkeet ja liitteet. Tehtävän tyyppi tarkoittaa sitä, onko tehtävä yksilö-, pari- vai ryhmätehtävä. Tehtävien kestot ovat määritelty helpottamaan oppitunnin koontia. Tehtävissä on myös johdanto, joka selkeyttää, mihin tarkoitukseen tehtävä on suunniteltu ja mitä tavoitteita sillä on. Tehtäviä on yhteensä 17.

Kuva 3. havainnollistaa opetusmateriaalin tehtävösuuksia. Kaikkien tehtävien kirjoitusasu ja asettele on toteutettu kuvassa näkyvällä tavalla.

Kuva 3. Seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyn opetusmateriaali, tehtävä 2.2.1.

2.2.1 Millainen on hyvä seurustelukumppani?

Liite 2

Ryhmätehtävä

Kesto 15–20 min

Mitä tarvitset: Post-it laput, valkotaulu tai kuvan heijastus

Tässä tehtävässä on tarkoitus miettiä, millainen on hyvä ja turvallinen seurustelukumppani. Millainen hän on luonteeltaan ja miten hän käyttäytyy. Positiivisen puolen lisäksi mietitään niitä piirteitä, jotka eivät kuulu hyvän seurustelukumppanin ominaisuuksiin.

Tehtävän tavoitteena on, että tehtävään osallistuja oppii, miten olla itse hyvä ja turvallinen seurustelukumppani.

Ohjeistus:

Ohjaaja piirtää tai heijastaa ihmisen mallin taululle.

Mieti ja kirjoita post-it lapulle vähintään yksi piirre, joka kuuluu hyvään seurustelukumppaniin, ja toiselle lapulle yksi piirre, joka ei kuulu. Käy kiinnittämässä vastauksesi mallin ympärille.

Ohjaaja voi päättää, asetellaanko hyvät ja huonot piirteet sekalaisesti mallin ympärille, vai kerätäänkö toiselle puolelle hyvät piirteet ja toiselle puolelle huonot.

Lopuksi ohjaaja käy luokan kanssa läpi kaikki piirteet, joita mallin ympärille on laitettu.

Opetusmateriaalin alussa on johdanto-osio ja ohjeet tunnin valmisteluun. Ennen tunnin aloittamista käyttäjän on tärkeää pohtia aiheen vaikuttavuutta ja kerrata auttavat tahot. Tämä on tärkeää, sillä väkivalta on aiheena raskas. Nuorille on kerrottava, että vaikka luokahuone onkin hyvin turvallinen tila, se ei kuitenkaan ole oikea paikka jakaa avoimesti omia kokemuksiaan. On tärkeää, että nuorille jäisi mieleen auttavia tahoja, jotta he osaavat hakea apua oikeista paikoista. Ohjeet tunnin aloittamiseen lisäävät opetusmateriaalin eettisyyttä, mikä on opinnäytetyön tekijöille ja tilaajalle tärkeää.

Opetusmateriaalin ensimmäisen version valmistuttua kerättiin tilaajalta kehitysehdotuksia ja muuta palautetta koskien ulkoasua, jaottelua, tehtävien määrää ja materiaalin

kokonaissisältöä. Tilaajalta saadut kehitysideat auttoivat jäsentelemään teoriaosuuksia paremmin ja syventämään teorian laatua. Tilaajan palaute myös auttoi selkeyttämään ja huomioimaan lisää opetusmateriaalin käyttäjän näkökulmaa työskentelyssä. Tehtävien määrä ja sisältö miellyttivät tilaajaa.

Tilaajan palautteen jälkeen opetusmateriaaliin tehtiin tarvittavat korjaukset.

Opetusmateriaaliin lisättiin aiemmin kuvattu johdanto, ohjeistus tuntien aloittamista edeltävään työskentelyyn ja teoriaosuuksien tietoa syvennettiin. Ulkoasun selkeyttä lisäsi opinnäytetyön ohjaajalta saama ohjeistus lähteiden merkitsemisestä opetusmateriaalissa. Materiaalin hiomisen jälkeen se lähetettiin uudelleen tilaajalle. Tilaaja esitteli opetusmateriaalin ennaltaehkäisevän väkivaltatyön työryhmälle ja keräsi palautetta. Tämä oli tärkeä arvioinnin lähde, sillä työntekijät ovat opetusmateriaalin tulevia käyttäjiä ja opetusmateriaalin tulee palvella heitä.

6.3 Opetusmateriaalin testaus

Kun opetusmateriaali saatiin valmiiksi, sen toimivuutta testattiin ulkopuolisten henkilöiden avulla ennen sen lopullista lähettämistä tilaajalle. Oleellisinta oli selvittää, kuinka kauan eri tehtävien toteutuksessa kuluu aikaa ja ovatko tehtävät mielenkiintoisia tehdä. Jokaiselle tehtävälle haluttiin määrittää arvio kestosta helpottamaan materiaalin käyttöä. Myös teoriaosuudesta oli testattava, ovatko sisällöt helposti ymmärrettäviä.

Opetusmateriaalin testauksen teki kokonaisuudessaan yksi opinnäytetyön tekijöistä, joka toimi testauksessa vetäjänä. Testauksilanteeseen osallistui tekijän tytär ja tämän kaksi ystävää. Halukkuutta testiin osallistumisesta tiedusteltiin henkilökohtaisilla puheluilla ja viesteillä. Motivointina osallistumiseen käytettiin pientä ruokapalkkiota. Haastavinta testauksilanteen järjestämisessä oli aikataulujen yhteensovittaminen. Vetäjä sopi yhdessä nuorten kanssa, että testaus suoritettiin 1.9.2020 kello 17 Vantaan Myyrmäen kirjastossa, lukusalin rauhallisessa nurkkauksessa.

Testihenkilöt olivat 16-vuotiaita ja kävivät lukion ensimmäistä luokkaa. Testauksilanteessa otettiin huomioon, että vetäjä on yhden testihenkilön äiti, mikä saattaa vaikuttaa testauksen tuloksiin. On mahdollista, että vastaukset eivät olleet täysin paikkaansa pitäviä tai luontevia. Testauksen alussa vetäjä kuitenkin selvensi nuorille, ettei tarkoituksena ole käydä läpi

nuorten omia seurustelukokemuksia, vaan selvittää opetusmateriaalin toimivuutta ja mielenkiintoa. Vetäjä myös korosti, että toimii testaustilanteessa ulkopuolisena tutkijana eikä äidin roolissa.

Testaus aloitettiin käymällä läpi testaajan rooli, testauksen tarkoitus sekä kuinka testaus tapahtuu. Jokaiselle nuorelle oli tulostettu oma kopio opetusmateriaalista, ja he saivat ensin tutustua siihen rauhassa. Tämän jälkeen vetäjä tiedusteli, heräsikö materiaalin teoriaosuudesta kysyttävää. Kysymyksiä ei syntynyt, ja teksti oli nuorten mukaan ymmärrettävää. Teoriaosuuteen perehtymisen jälkeen käytiin kaikki opetusmateriaalin tehtävät läpi yksi kerrallaan. Tehtävät, jotka vaativat liikkumista käytiin läpi vain ajatuksen tasolla, koska tila ei soveltunut toiminallisten tehtävien kokeiluun.

Yksilö- ja paritehtävien testaaminen oli helppoa, ja niihin määritellyt minimikestot ovat testattuja. Pari- ja ryhmätehtäviin osallistui myös vetäjä. Ryhmätehtävien kohdalla keston määrittäminen oli haastavampaa, sillä testiryhmän koko oli huomattavasti pienempi kuin ryhmän, jonka parissa opetusmateriaalia tullaan käyttämään. Kaikkiin tehtäviin määritetyt kestot ovat kuitenkin vain suuntaa antavia. Oikeassa tilanteessa, esimerkiksi ison luokan kanssa, eteen saattaa tulla monia muuttujia, jolloin tehtävien tekemiseen kuluu enemmän aikaa, kuin mitä testitilanteessa osattiin arvioida. Tämä tulee ottaa huomioon opetusmateriaalia käytettäessä.

Testauksen avulla saatiin varmuutta siitä, että tehtävät ovat toimivia ja niiden tavoite ja ohjeistukset ymmärrettäviä. Nuorten mielestä oli hyvä, että opetusmateriaalissa on monenlaisia tehtäviä, sillä jokaisella ihmisellä on eri mielenkiinnon kohteet. Toisille yksilötehtävät ovat mielekkäämpiä, ja toiset pitävät enemmän keskusteluista ja ryhmätehtävistä. Nuoret pitivät mielekkäänä Hyvän kodin resepti -tehtävää, jossa pohditaan ja kirjoitetaan ylös hyvän kodin ominaisuuksia. Sen sijaan nuoret kokivat Missä ärsytys tuntuu? -tehtävän haastavaksi, koska oli vaikea erottaa, missä kohtaa kehoa eri tunteet tuntuvat. Nuorilla oli kokemuksia, että negatiiviset tunteet tuntuvat kaikkialla kehossa. Suojaavat tekijät -tehtävä oli ainoastaan nuorille entuudestaan tuttu. Vastaavanlainen tehtävä oli tehty koulun terveystiedon tunnilla. Tehtävien sisällöissä nuoret pitivät erityisesti siitä, että ne on kirjoitettu kirjakielen sijasta tavalla, jolla nuoret puhuvat.

Nuorten mielestä myös teoriaosuuden sisällöt olivat helposti ymmärrettäviä. Ainoastaan taloudellisen väkivallan termi oli nuorille vieras, eivätkä he mieltäneet sen ilmenemismuotoja väkivallaksi. He kysyivät vetäjältä konkreettista esimerkkiä havainnollistamaan taloudellisen väkivallan ilmenemismuotoja. Voi siis olla, että taloudellinen väkivalta vaatii jatkossakin enemmän käsitteen avausta kuin muut väkivallan muodot. Kokonaisuudessaan nuoret pitivät opetusmateriaalia johdonmukaisena ja helppokäyttöisenä. Yhteys teorian ja tehtävien välillä oli heidän mielestään selkeä.

Testaustilanteen aikana käyty keskustelu todisti, että aihe herättää ajatuksia nuorissa. Testitilanteessa pohdittiin muun muassa, miten asiaan suhtautuisi, mikäli väkivaltaa ilmenisi omassa seurustelusuhteessa miten vaikeaa on uskoa oman kumppanin olevan väkivaltainen, miten helppoa tai vaikeaa väkivaltaisen suhteen päättäminen olisi ja miten vaikeaa väkivallan kokemuksesta olisi kertoa muille. Nuorten pohdinnat vahvistivat vetäjän tunnetta siitä, että opinnäytetyön aihe on hyvin tärkeä ja ajankohtainen. Samalla vahvistui myös käsitys, että opetusmateriaalin sisällöt herättävät käyttäjää ajattelemaan syvemmin väkivallan käsitettä ja seurustelun pelisääntöjä.

Testaustilanne sujui erinomaisesti. Ilmapiiri oli avoin ja keskustelu rentoa ja vapaata. Testauksen perusteella ei ollut tarvetta muuttaa opetusmateriaalin teoriaa tai tehtäviä. On kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että 16-vuotiailla nuorilla on todennäköisesti enemmän kokemusta seurustelusta ja enemmän tietoa väkivallasta kuin esimerkiksi 13-vuotiaalla, joilla opetusmateriaalia voidaan käyttää. Testaukseen osallistuneet nuoret kertoivat, että he tiesivät etukäteen, mitä tarkoittaa seurusteluväkivalta ja he tunnistivat myös väkivallan eri muotoja. Aiempi tietämys varmasti helpotti opetusmateriaalin sisältöjen ymmärtämisessä. Jos opetusmateriaalin kohderyhmällä ei ole vielä aikaisempaa tietoa seurusteluväkivallasta, voi teorian läpi käynnissä ja tehtävien teossa kulua enemmän aikaa ja he voivat tarvita siihen enemmän tukea oppitunnin vetäjältä.

7 POHDINTA

Pohdintaosiossa on aika palata takaisin opinnäytetyön alkuun. Mieleen tulee palauttaa opinnäytetyön alkuperäinen tavoite ja tarkoitus, sekä ne tutkimuskysymykset, joita on lähdetty selvittämään. Seuraavaksi tulee pohtia ja arvioida sitä, kuinka hyvin asetetut tavoitteet on saavutettu ja kuinka toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen, eli opetusmateriaalin, valmistamisessa on onnistuttu. Tarkoituksena on arvioida koko opinnäytetyön prosessia. Pohdintaosioon tulee sisällyttää ne johtopäätökset, joita prosessista nousee esille, ja on myös hyvä kertoa matkan varrella eteen tulleista haasteista. (Vilka & Airaksinen, 2003, s. 96)

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä nuorten tietoutta seurusteluväkivallasta ja siten ennaltaehkäistä sen syntymistä. Tavoitteessa on onnistuttu, sillä opetusmateriaalin teemat ja tehtävät tukevat seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyä ja opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin on onnistuttu vastaamaan. Opinnäytetyössä on tutkittu toimivan opetusmateriaalin ominaisuuksia ja tuotettu väkivaltatyöntekijöiden käyttöön tuleva opetusmateriaali. Opetusmateriaalia tuotettaessa on huomioitu nuorten kasvuun ja kehitykseen liittyviä tekijöitä, sekä opetusmateriaalia on testattu nuorilla. Opinnäytetyössä on myös tutkittu opetusmateriaaliin tulevien sisältöjen ja tehtävien ominaisuuksia ja laatua.

Kattavan tietoperustan ja asiantuntijahaastatteluiden pohjalta loimme monipuolisen opetusmateriaalin, jossa käsitellään seurusteluväkivallan keskeisimpiä piirteitä, kuten sen ilmenemismuotoja ja vaikutuksia. Opetusmateriaalin teorian avulla nuoret saavat tietoa seurusteluväkivallasta ja tehtävien avulla nuoret pääsevät syventämään oppimiaan asioita. Ennaltaehkäisy puolestaan toteutuu sillä, että opetusmateriaalia käytetään nuorten kanssa, joilla ei vielä välttämättä ole ollenkaan seurustelukokemusta tai sitä on hyvin vähän.

Opetusmateriaalin valmistumisen jälkeen arvioitiin koko toiminnallisen opinnäytetyön prosessia ja onnistumista. Opinnäytetyö edistyi ja valmistui suunnitellun aikataulun mukaisesti. Yksi opinnäytetyön vaikuttavimmista vaiheista oli asiantuntijahaastattelut. Onnistuneet asiantuntijahaastattelut loivat kattavan pohjan opetusmateriaalille ja antoivat opinnäytetyön tekijöille työkaluja materiaalin sisältöjen kokoamiseen. Kun opetusmateriaalille oli suunniteltu selkeät raamit, jotka rajasivat opetusmateriaalin

tarkoituksenmukaiseksi, oli sisältöjen etsiminen ja muodostaminen sujuvaa.

Opetusmateriaalin testaus oli hyödyllistä, mutta testiolosuhteet eivät vastanneet todellista opetusmateriaalin käyttötilannetta, ja tämän vuoksi esimerkiksi tehtävien kestoja täytyy tarkastella kriittisesti. Tuotettu opetusmateriaali vastasi tilaajan toiveita.

Opetusmateriaali on laadukas ja monipuolinen kokonaisuus ennaltaehkäisevälle väkivaltatyölle. Aiemmat tutkimukset tarkastelevat seurusteluväkivaltaa suurelta osin kokemustietona sekä tuovat esille väkivaltaan johtavia tekijöitä. Aiheesta löytyvät oppaat ovat tähän asti tarkastelleet seurusteluväkivaltaa tietyistä näkökulmista, esimerkiksi Elisa de Boerin ja Salla Hiltusen (n.d.) tekemä *My Space, Not Yours! - menetelmäopas seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ilmiöiden käsittelemiseen nuorten kanssa* teemat painottuvat seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ennaltaehkäisyyn. Rikosuhripäivystyksen (2018) opas *Mitä on seurusteluväkivalta? – Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta* keskittyy rikosasioiden puheeksi ottoon. Laajalti nuorten seurusteluväkivaltaa käsittelevää materiaalia ei ole, ja opinnäytetyön produktina tuotettu opetusmateriaali vastaa tähän tarpeeseen.

Opetusmateriaalin onnistumista on tukenut tilaajan palaute. Yhteistyö tilaajan kanssa on sujunut erinomaisesti opinnäytetyöprosessin alusta alkaen ja yhteyttä on pidetty tasaisin väliajoin, noin kerran kuukaudessa. Palautetta opetusmateriaalista on prosessin aikana kerätty tilaajalta useaan otteeseen. Tilaaaja on suullisesti kommentoinut opetusmateriaalia kolme kertaa työn eri vaiheissa ja kerännyt lähes valmiista opetusmateriaalista kommentteja väkivaltatyön tiimiltä. Tämän avulla opetusmateriaalin sisällöt hiottiin toimiviksi ja tilaajan tarpeisiin kohdistetuiksi.

Opinnäytetyöprosessissa haastavinta on ollut opinnäytetyöraportin kirjoittaminen. Toisin kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä, toiminnalliseen opinnäytetyöhön ei ollut yhtä selkeitä ohjeita. Tutkimuksellisten menetelmien yhdistäminen toiminnalliseen opinnäytetyöhön on ollut haastavaa, kun pääosassa on ollut luoda tuotos eikä ilmiön tutkiminen. On ollut vaikeaa työstää samaan aikaan opetusmateriaalia ja opinnäytetyön raporttia, sillä ne eroavat tekstiasultaan ja muodoltaan toisistaan. Opinnäytetyöraportissa noudatetaan tieteellisen tekstin tyyliä, johon sisältyvät esimerkiksi täsmällinen lähdeviittaus ja argumentointi. Opetusmateriaalissa sen sijaan on vältetty ammattisanaston käyttöä ja tekstin ja ulkoasun muotoilu on ollut vapaampaa.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa Suomeen levisi COVID19-koronavirus, joka toi erilaisia haasteita arkeen. Hallituksen asettamien ohjeiden mukaan koulut suljettiin ja ihmiset siirtyivät pääosin etätöihin. Koulujen sulkemisen takia emme päässet kartoittamaan kohderyhmän tietoja etukäteen. Tarkoituksena oli tehdä kysely, jolla olisimme selvittäneet hämeenlinnalaisen yläkoulun oppilaiden kokemuksia seurusteluväkivallasta sekä ajatuksia tulevan opetusmateriaalin sisällöstä ja tehtävistä. Tämä olisi auttanut muokkaamaan sisältöjä alusta alkaen ottaen huomioon nuorten toiveet. Opinnäytetyöprojektiin koronapandemia vaikutti siten, että tilaajan tapaamiset ja asiantuntijahaastattelut hoidettiin etäyhteyksien avulla Microsoft Teams -sovellusta käyttäen. Opinnäytetyön tekijät tapasivat toisiaan satunnaisesti kasvotusten, mutta pääosin työ tehtiin etänä ja yhteydenpito hoidettiin yhteisen WhatsApp-ryhmän sekä säännöllisten Microsoft Teams -puheluiden avulla. Raportin ja opetusmateriaalin sisällön tuottaminen tapahtui pääosin Word Online -ohjelman kautta.

Kun opinnäytetyön tekijöitä on enemmän kuin yksi, on arvioitava, kuinka sujuvaa ja tasapuolista työnjako on ollut prosessin ajan. Ryhmätyöskentelyn etuna voidaan pitää useampaa eri näkökulmaa samaan asiaan. Ryhmä myös tukee jokaista tekijää sekä motivoi jäseniään tekemään parhaansa yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Ryhmätyöskentelyssä vastuu voidaan jakaa tasapuolisesti kuormittamatta yhtä ryhmän jäsentä liikaa. Tekstien oikeinkirjoitus sekä ymmärrettävyys on tarkistettavissa, koska tekijöitä on enemmän kuin yksi. Haastavinta on ryhmän jäsenten aikataulujen yhteen sovittaminen. Tämän opinnäytetyöryhmän etuna on se, että ryhmä on toiminut yhdessä jo useamman vuoden ajan. Työnjako on entuudestaan tuttua, ja se toteutettiin tasapuolisesti. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että ryhmätyöskentely on sujunut hyvin ja ollut antoisaa opinnäytetyön tavoitteiden kannalta.

Opetusmateriaalia käytettäessä työntekijät ottavat yhteyttä luokanopettajaan tai -valvojaan sopiaukseen tunnin järjestämisestä ja saadakseen mahdollisia ennakkotietoja luokasta, kuten luokan oppilaiden välisestä ryhmädynamiikasta ja luokan luonteesta. Työntekijät sopivat koulun henkilökunnan kanssa tunnin ajankohdasta ja pituudesta. Opetusmateriaali mahdollistaa kohderyhmälle räätälöidyn 45 minuutin tai 90 minuutin kokonaisuuden. Opetusmateriaalia voi käyttää useina erilaisina kokonaisuuksina luoden täten joka kerta nuorelle kiinnostavan ja monipuolisen tunnin. Monipuolinen sisältö myös mahdollistaa

joustavan vaihdon teorian ja eri tehtävien välillä, jos nuoria on vaikea saada osallistumaan. Tunnin jälkeen työntekijät voivat jakaa koululle erilaisia ennaltaehkäisevän työn materiaaleja. Hyvä yhteistyö koulujen kanssa tukee ennaltaehkäisevän työn onnistumista.

Opinnäytetyön kohderyhmän ja raskaan aiheen vuoksi esille on useaan otteeseen tullut eettiset kysymykset. Jotta opetusmateriaali on laadukas, toimiva ja käyttäjäystävällinen, tulee sen olla myös eettisesti kestävä. Eettisiä kysymyksiä voi olla haastavaa ratkaista, sillä on huomioitava monia näkökulmia ja hyviä ratkaisuja voi olla useita. Eettisiä aiheita on pohdittu myös yhdessä tilaajan kanssa. Yksi esimerkki opinnäytetyössä eteen tulleesta eettisestä kysymyksestä on ylisukupolvisuus. Aiheesta puhuttiin asiantuntijahaastatteluissa ja siitä kerrotaan myös tietoperustassa. Vaikka aihe on yleisestikin esillä, ei sitä haluttu sisällyttää opetusmateriaaliin, koska pohdittiin siitä mahdollisesti aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. Pohdimme, voiko ylisukupolvisuudesta keskustelu saada nuoren tuntemaan itsensä avuttomaksi omassa tilanteessaan ja mahdollisesti leimata hänet. Pohdittiin myös, miten nuori reagoi tällaiseen tietoon, jos omassa perheessä on väkivaltaista käyttäytymistä.

Jatkotutkimuksena voisi selvittää, millaiseksi työntekijät kokevat opetusmateriaalin käytön, millaisena nuoret kokevat opetusmateriaalin ja sen pohjalta pidetyt tunnit. Näiden tietojen pohjalta opetusmateriaalia voisi kehittää vielä tehokkaammaksi, kohderyhmää palvelevammaksi ja helpommaksi käyttää. Jatkotutkimuksena voisi myös selvittää, kuinka paljon nuorten vanhemmat tietävät seurusteluväkivallan ilmiöstä ja vastaako huoltajien tieto tutkittua tietoa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 7—9.-luokkalaisten terveystiedon sisällöissä käsitellään esimerkiksi turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, itsehoitoa ja avun hakemista sekä seksuaalisuutta ja seksuaaliterveyttä. Terveystiedon vaaratekijöinä kuvataan muun muassa passiivinen elämäntapa, stressi ja mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet. Lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä käsitellään tunteiden ilmaisua ja säätelyä, ristiriitoja ja ongelmatilanteita sekä kriisien käsittelyä. (ePerusteet, 2014)

Seurusteluväkivallan teeman tarkempi opiskelu esimerkiksi terveystiedon opetussuunnitelmassa tukisi ennaltaehkäisevää työtä. Vuonna 2019 Kouluterveyskyselyyn lisättiin lasten väkivaltakokemusten kartoitus (Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos, n.d.b).

Kysymyksissä tutkittiin nuorten väkivalta- ja häirintäkokemuksia, joiden tekijä oli

perheenjäsen, ystävät tai nuoren lähiympäristö. Koska kysely saavuttaa lähes kaikki nuoret, olisi hyvä, jos siihen lisättäisiin myös seurusteluväkivaltaa kartoittava vaihtoehto.

Opinnäytetyötä tehdessä on vahvistunut käsitys siitä, että lähisuhdeväkivalta on edelleen Suomessa vaiettu ja kartettu aihe. Tutkimuksista ja asiantuntijahaastattelusta käy ilmi, että nuortenkin kohdalla suuri ongelma on se, ettei asiaa oteta puheeksi. Opinnäytetyö tuo näkyvyyttä seurusteluväkivallan teemoihin. Työssä tuotetun opetusmateriaalin avulla nuorten kanssa avataan keskustelua aiheesta ja täten toimitaan ennaltaehkäisevästi. Opetusmateriaali myös rohkaisee toimijoita ottamaan seurusteluväkivallan puheeksi ja toimii esimerkkinä väkivallan ennaltaehkäisyssä.

Lähteet

Aalberg, V. & Siimes, M. (2007). *Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Aaltonen, J. (2012). *Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 15.3.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-611-3>

Barter, C., McCarry, M., Berridge, D., & Evans, K. (2009). *Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships*. Executive summary. Women's Support Project. Haettu 25.8.2020 osoitteesta http://www.womenssupportproject.co.uk/userfiles/file/partner_exploitation_and_violence_summary_wdf68093.pdf

Blomberg, L. & Lahnakoski, J. (2017). *Nuorten seurustelusuhteissa tapahtuva seurustelu ja seksuaaliväkivalta*. Opinnäytetyö. Kätilökoulutus. Turun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904104817>

De Boer, E. & Hiltunen, S. (n.d.) *My Space, Not Yours! - menetelmäopas seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ilmiöiden käsittelemiseen nuorten kanssa*. Haettu 5.10.2020 osoitteesta https://ensijaturvakotienliitto.fi/violary/wp-content/uploads/sites/31/2020/03/MSNY-opaskirja_.pdf?x14354

Ensi- ja turvakotien liitto ry. (2006). *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta - auttamisen käytäntöjä*. Ensi- ja turvakotien julkaisu 35.

Ensi- ja turvakotien liitto. (n.d.a). Tue avun hakemisessa. Haettu 6.4. osoitteesta <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tue-avun-hakemisessa/>

Ensi- ja turvakotien liitto ry. (n.d.b). Turvakodit ja väkivallan ehkäisy. Haettu 6.4. osoitteesta https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/turvakodit-muu-vakivaltatyo/#ikaantyneet_vakivalta

ePerusteet. (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Haettu 5.10.2020 osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/sisallot/478973>

- Eskola, S. (2008). *Turvallisuus käsitteenä*. Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa, No 10. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Haettu 25.3.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201201241131>
- Haikonen, O. (2017). *Nuoren psyykinen kehitys ja syömishäiriön riski*. Pro gradu -tutkielma. Lääketieteellinen tutkinto-ohjelma. Oulun yliopisto. Haettu 24.9.2020 osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/Record/nbnfioulu-201804071446>
- Hakkarainen, L. (2019). *Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheisille*. Naistenlinja. Haettu 31.3.2020 osoitteesta <https://www.naistenlinja.fi/digitaalinen-vakivalta-opas/>
- Heiskanen, M. & Piispa, M. (2002). *Väkivallan kustannukset kunnassa. Viranomaisten arviointiin perustuva tapaustutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen kustannuksista Hämeenlinnassa vuonna 2001*. Selvityksiä 2002:6. Sosiaali- ja terveysministeriö. Haettu 6.4.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201309236159>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2009). *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2018). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hämeenlinnan kaupunki. (n.d.). Sosiaali ja terveys. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Ankkuri. Haettu 15.3.2020 osoitteesta <https://www.hameenlinna.fi/sosiaali-ja-terveys/lasten-nuorten-ja-perheiden-palvelut/ankkuri/>
- Ihmisoikeudet.net. (n.d.). Istanbulin sopimus. Haettu 6.4.2020 osoitteesta <https://ihmisoikeudet.net/jarjestelmat/eurooppa-ja-ihmisoikeudet/euroopan-neuvosto/istanbulin-sopimus/>
- Kanta-Hämeen perhetyö ry. (n.d.a). Yhdistys. Haettu 27.3.2020 osoitteesta <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kantahameenperhetyo/yhdistys/>
- Kanta-Hämeen perhetyö ry. (n.d.b) Palvelut. Haettu 24.3.2020 osoitteesta <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kantahameenperhetyo/palvelut/#apua>

- Koskelo, K., Kuusisto, S. & Talasma, E. (2009). *Opetusmateriaalin laatiminen - Vinkkejä monipuoliseen opetukseen*. Kehittämishanke. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoulu. Haettu 7.4.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201003062831>
- Kotanen, R. (2013). Näkymättömästä näkökulmaksi. *Parisuhdeväkivallan uhrit ja oikeudellisen sääntelyn muutos Suomessa*. Väitöskirja. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2013:5. Haettu 6.4.2020 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38662/kotanen_vaitoskirja.pdf?sequence=1
- Kovanen, T. (2017). *Seurusteluväkivalta jää helposti piiloon*. Ensi- ja turvakotien liitto. Haettu 20.8.2020. osoitteesta <https://ensijaturvakotienliitto.fi/seurusteluvakivalta-jaa-helposti-piiloon/>
- Kovanen, T. (2019). *Seurustelun ei kuulu satuttaa. Suomalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta*. Suomalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Haettu 27.3.2020 osoitteesta https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/seurusteluvv_2019_verkojulkaisu_final
- Lastensuojelulaki 417/2007. Haettu 6.4.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2017). Nuori seurustelee. Haettu 15.3.2020 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkeja-lapsiperheen-arkeen/nuori-seurustelee/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2018). Vanhemmat 12–15-vuotiaan seksuaalisen kehityksen tukena. Haettu 15.3.2020 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/vanhemmat-12-15-vuotiaan-seksuaalisen-kehityksen-tukena/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2019a). 12–15-vuotiaan persoonallisuuden kehitys. Haettu 1.4.2020 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2019b). 15–18-vuotiaan seksuaalinen kehitys. Haettu 15.3.2020 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-seksuaalinen-kehitys/>

MIELI. (n.d.). Väkiältä tuo pelon perheeseen. Haettu 1.4.2020 osoitteesta <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/v%C3%A4kivalta/v%C3%A4kivalta-tuo-pelon-perheeseen>

Mielonen, A. (2013). *Seurusteluväkiältä. Outokumpulaisten 7.–9. luokkalaisten nuorten kokemukset seurusteluväkiällasta*. Opinnäytetyö. Kansalaistoiminnan ja nuoristyön koulutusohjelma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405127279>

Naistenlinja. (n.d.). Taloudellinen väkiältä. Haettu 24.3.2020 osoitteesta <https://www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/vakivallan-muodot/taloudellinen-vakivalta/>

Nettiturvakoti. (n.d.). Turvakamu-sovellus lasten turvaksi. Haettu 6.4. 2020 osoitteesta <https://nettiturvakoti.fi/turvakamu/>

Niemi, J. (2010). *Seurusteluväkiältä nuorten kokemana*. Pro gradu -tutkielma. Sosiologia. Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-20579>

Nollalinja.fi. (n.d.). Mikä on väkiältä? Haettu 1.4.2020 osoitteesta <https://www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/>

Nuoperi. (n.d.). Sanastoa. Nuoperi – nuorisotyön tallentaja. Haettu 6.4.2020 osoitteesta <https://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=18>

Nuorisolaki 1285/2016. Haettu 15.3.2020. osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidp446452256>

Nuortennetti.fi. (2019). Kypsyvä seksuaalisuus. Haettu 25.3.2020 osoitteesta <https://www.nuortennetti.fi/seksuaalisuus/kypsyva-seksuaalisuus/>

Nyyti ry. (n.d.). Seurustelu ja parisuhde. Haettu 6.4.2020 osoitteesta

<https://www.nyyti.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/mina-ja-muut/seurustelu-ja-parisuhde/>

Piirainen, L. (2011). *”Turvallinen koulu on paikka, jossa tuntee olonsa turvalliseksi” - 6.—9.-luokkalaisten kokemuksia ja näkemyksiä turvallisesta koulusta*. Pro gradu -tutkielma. Luokanopettajakoulutus. Kasvatustieteiden yksikkö, Hämeenlinna.

<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21823>

Päihdelinkki.fi. (2015). Perheväkivalta. Haettu 7.4.2020 osoitteesta

<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/aggressiivisuus-ja-vakivalta/perhevakivalta>

Rikoksentorjunta.fi. (n.d.). Lähisuhdeväkivalta. Haettu 1.4.2020 osoitteesta

<https://rikoksentorjunta.fi/lahisuhdevakivalta>

Rikosuhripäivystys. (2018). *Mitä on seurusteluväkivalta? - Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta*. Haettu 5.10.2020 osoitteesta

https://www.riku.fi/content/uploads/su_file/1795_W_Mita_on_seurustelu_vakivalta_Pohdintaa_omien_rajojen_tunnistamisesta_Word_10122018.pdf

Rikosuhripäivystys. (n.d.). Väkivaltarikoksia. Haettu 6.4.2020 osoitteesta

<https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/vakivaltarikos/>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006a). Tutkimusongelmat. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 20.3.2020 osoitteesta

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_1.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006b). Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 6.4.2020 osoitteesta

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006c). Teemoittelu. KvaliMOTV -

Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen

tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 20.3.2020 osoitteesta

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Sosiaali- ja terveysministeriö. (n.d.). Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäiseminen. Haettu

7.4.2020 osoitteesta <https://stm.fi/lahisuhde-ja-perhevakivalta>

Suomen Mielenterveysseura ry. (2007). *Sosiaalinen perimä - Ylisukupolviset kohtalot*

tutkimuskirjallisuuden valossa. Suomen Mielenterveysseura: Helsinki. Haettu 26.7.2020

osoitteesta: https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/sosiaalinen_perima.pdf

Suomen perustuslaki 731/1999. Haettu 6.4.2020 osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P7>

Särkelä, R. (2019). 40 vuotta työtä perheväkivallan lopettamiseksi. *Enska* 4/2019. Haettu

6.4.2020 osoitteesta [https://ensijaturvakotienliitto.fi/enska/40-vuotta-tyota-](https://ensijaturvakotienliitto.fi/enska/40-vuotta-tyota-perhevakivallan-lopettamiseksi/)

[perhevakivallan-lopettamiseksi/](https://ensijaturvakotienliitto.fi/enska/40-vuotta-tyota-perhevakivallan-lopettamiseksi/)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2016). Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Haettu

26.7.2020. osoitteesta: [https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus)

[perheet/tyon tueksi/nuorten-syrjailyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2017). Väkivallan ehkäisy. Haettu 24.3.2020 osoitteesta

[https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-](https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy)

[edistaminen/vakivallan-ehkaisy](https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019a). Lähisuhdeväkivallan ehkäisy. Haettu 7.4.2020

osoitteesta [https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-](https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivallan-ehkaisy)

[johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivallan-ehkaisy](https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivallan-ehkaisy)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019b). Lasten ja nuorten mielenterveys. Haettu

15.3.2020 osoitteesta [https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-](https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys)

[edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys](https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019c). Väkivaltakäsitteiden sanasto. Haettu 15.3.2020

osoitteesta [http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN ISBN 978-952-](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2020). Lähisuhdeväkivalta. Haettu 7.4.2020 osoitteesta https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (n.d.a). Väkivallan muodot. Haettu 24.3.2020 osoitteesta https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/vakivallan-muodot

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (n.d.b). Kouluterveyskysely. Haettu 5.10.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Tolonen, T. (2004). Vanhemmuuden puutteen heijastuminen nuorten sosiaaliseen pääomaan. *Nuorisotutkimus (Journal of Youth Research)* 4/2004, vol. 22., 17-34.

University of Helsinki blogging platform. Haettu 2.4.2020 osoitteesta

<https://blogs.helsinki.fi/tatolone/files/2008/03/nuorten-sosiaalinen-paaoma-perheen-hajotessa2008.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta. (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Haettu 6.4. 2020 osoitteesta

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden ennakoarviointi Suomessa. Haettu 6.4.2020 osoitteesta

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki:

Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Väestöliitto. (n.d.a). FINSEX seksielämän aloittaminen. Haettu 13.9.2020 osoitteesta

https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/perheiden-hyvinvointi/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-seksielaman-aloittaminen/

Väestöliitto. (n.d.b). Toimiva parisuhde. Haettu 6.4. 2020 osoitteesta

https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhdeesta/toimiva_parisuhde/

Väestöliitto. (n.d.c). Riidat ja vaikeudet osa parisuhdetta. Haettu 1.4.2020 osoitteesta

https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/riidat-ja-vaikeudet-osa-parisuhd/

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (n.d.). Informointi henkilötietojen käsittelystä. Haettu

7.4.2020 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/aineistonhallinta/fi/tutkittavien-informointi.html>

Liite 1: Saate tutkimushaastattelusta

SAATE TUTKIMUSHAASTATTELUSTA

Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluna. Haastattelussa on viisi avointa kysymystä, joita käymme läpi keskustelemalla. Suostumuksenne mukaan haastattelut tallennetaan video- tai äänitallenteina, joita säilytämme henkilökohtaisilla tietokoneillamme. Aineistoa käsittelevät vain opinnäytetyön tekijät. Analysoimme haastatteluaineistot teemoittelulla. Tallennetut aineistot poistetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Haastattelujen avulla kerätään tietoa 7.—9.-luokkalaisille nuorille tarkoitettua seurusteluväkivaltaa käsittelevää opetusmateriaalia varten. Saatu aineisto ohjaa opetusmateriaaliin valittavia teemoja ja harjoitteita ja auttaa teorian tiedon yhdistämistä käytäntöön. Opetusmateriaali tulee ennaltaehkäisevän väkivaltatyön käyttöön.

Olemme kiinnostuneita kuulemaan ajatuksianne nuorten seurusteluväkivallasta, ennaltaehkäisevästä väkivaltatyöstä sekä siitä, millainen opetusmateriaali toimisi parhaiten nuorten kanssa.

Haastattelukysymykset:

1. Mikä on ammattinimikkeesi ja kuinka kauan olet tehnyt väkivaltatyötä?
2. Miten nuorten seurusteluväkivalta näkyy työssäsi?
3. Mitä seurusteluväkivalta on yleisimmillään ja mitä vaikutuksia sillä on?
4. Mitä teemoja opetusmateriaalin tulisi sisältää, jotta se tukisi seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyä?
5. Miten osallistaa ja motivoida nuoria teemojen läpikäyntiin?
6. Millaisia harjoitteita opetusmateriaalin tulisi sisältää?

Ystävällisin terveisin

Minna, Anni ja Sari

Liite 2: Suostumus haastatteluun osallistumisesta**Suostumus haastatteluun osallistumisesta**

Opinnäytetyön aihe: Nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisy ja tunnistaminen – Opetusmateriaalin tuottaminen sosiaalialan työntekijöille

Tekijät: Minna Hokka, Anni Tienhaara, Sari Vainola

Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda tietoa ja harjoituksia sisältävä opetusmateriaali nuorten seurusteluväkivallasta 7.—9.-luokkalaisille nuorille. Opinnäytetyön tavoitteena on auttaa nuorta ymmärtämään omat oikeutensa ja velvollisuutensa seurustelusuhteessa. Opetusmateriaali toimii apuna, kun tilaaja jalkautuu yläkouluihin tekemään ennaltaehkäisevää väkivaltatyötä. Opinnäytetyön tilaajana on Kanta-Hämeen perhetyö ry. Opinnäytetyö tehdään osana Hämeen ammattikorkeakoulun sosionomikoulutusta.

Tulokset tulevat opinnäytetyöraporttiin, joka julkaistaan Theseus.fi-sivuilla.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Annan luvan oman ammattinimikkeeni julkaisemiseen opinnäytetyöraportissa

Kyllä Ei

Annan luvan työpaikkani nimen julkaisemiseen opinnäytetyöraportissa

Kyllä Ei

Annan suostumuksen haastattelun videotallennukseen

Kyllä Ei

Suostun siihen, että minua haastatellaan/kuvataan ja antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa työsuhteeseeni.

Aika ja paikka

Haastateltavan allekirjoitus

Nimen selvennys